

De nieuwe geboort

Henriette Roland Holst-van der Schalk

bron

Henriette Roland Holst-van der Schalk, *De nieuwe geboort*. W.L. & J. Brusse, Rotterdam 1928
(vijfde druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/rola003nieu01_01/colofon.php

© 2017 dbnl / erven Henriette Roland Holst-van der Schalk

Ondergangen

I

Mij lokte als kind het scheemrig-stijgend land
sluitend de wijde vlakte waar ik smachtte
tot den dag die mij vond, met onverwachte
riemen strevend den stroom op, en ik stand-
vastig, een langen tijd, als in gedachten
d'oogen niet hief van het werk mijner hand,
om d'ééne hoop, dat mij misschien den zachten
dood wachtte, oud en moede, aan den rand
van 't gewaande onbereikbaar uit ontzag.
Tot eens mijn blik, door machtiger bevrijde
zijn vlucht, onwetend van wat wachtte, nam,
en duiz'lend wederkeerde, want ik zag
hooggaand, de bergen naast m' aan beide zijden
en sperrende achter mij, vanwaar ik kwam.

II

Niet heb ik megedragen uit den slag
't gereede en blijvende ontroerd vermogen
en de kracht niet der inwendige oogen
om de volte te grijpen van den dag.
En menigeen die mij uittrekken zag,
en nu ziet, niets dan werker in de droge
karige velden van dit middelhooge
noemt me verslagen om 't arm'lijk gedrag.
Maar 'k tel mij winnend want den leegen tijd
doorstaat mijn hart standvastig als een vrome
die zijn god zonder wonderen belijdt,
en heel 't verlopen van den vollen vloed
van de jeugd-dingen die maar ééns op-komen
verdraag ik met een ongeschokt gemoed.

III

Als waatren die bij lente over de weiden
vloeien, dan zakke' in 't ouder-wordend jaar
zoo overstroomt de ziel oog en gebaar
en lippen in het jonge leefgetijde.
Maar dra ebt ze uit de oppervlakte en belijden
schaars in d'omgang menschen haar aan elkaar
en leeft z' in kristalle' eenzaamheden waar
ze wacht op de groote meest droeve tijden.
Muren groeien: 't heeft schijn, dat iets verloren
ging, bezeten van jeugd, de braafsten worden
beangst; bukken te zien wat hun ontviel.
Moedig! zij is alleen zwaarder geworden
door veel bezinning, stijgt niet licht ter poorte
meer nu door rijke vracht gaan moeilijk viel.

IV

Wat leven we zeldene keeren tijden
dat de klaaglijke heerschingen aflat
en de ziel als een man aan een verlaten
zee, schouwt verloren in 't eindeloos wijde!
Dikwijls gaat ze, en komt veilig voorbij de
grenzen van de donk're beneden-staten
en bereikt de hooglanden waar het late
licht nog boven de toppen toeft die scheiden
de aarde van het oneindig gebied.
Maar daar ze wil beginne' aan 't laatste stijgen
weifelt z'en buigt over wat ze verliet:
de volle zeekre dalen zijn zoo eigen,
en zonder opzien vlucht z' en komt met hijgen
waar men die lichte zoomen niet meer ziet.

V

De levens zijn zooals golven in zee
samenstellers in 't samenstel vereenigd
eve' opkomend in gescheiden bestaan
om te sterven op de nabije ree
of tot de groote strakheden te gaan
meebewogen met een gelijke menigt.

VI

Vast staan in 't hart de verloornen voor d'oogen,
niet meer door 't getij nu gebeurd dan dalend
op 't zacht-gerechte veilig ademhalend
en stijgen met de jare' in 't lichte hooge.
Verhalend gaan de monde' in grootsch gedoogen
vreemder voortreffelijkheid, en zegepralend
rijzen de lovingen, bekransend dalend
met zachten troost de hoofden, de gebogen.
Als een kroon, hoog gehoude' in heffende armen
waar velen voorbijgaan, en aan den waard'gen
biddend geschonken, die haar misschien vlood,
zoo geworden gerechte roem en warme
waardeering alle eed'len door de rechtvaardige
en machtige handen van koning dood.

VII

Toen de stem zonk die dit opleggen moest
zag ik de vijanden in het hart treden:
machtloos voelde hij wat ze hem aandeden
en de velden van zijn vrede verwoest.
Want hij werd vol en voller van een woest
blind volk en gansch ingenomen door wreede
begeerte' en afmattende heftigheden:
ik zag niet, hoe hij ze verjagen moest.
De tijd was 't van der schaduwen verdiepen,
de nacht kwam met de ongeweten holen
waarover we vergeefs den morgen vragen:
ik waakte bij mijn hart, toen alle sliepen
en dacht 'wat zal dat arme oproerge dolen
in wat nu dalen gaat met zachte slagen.'

VIII

De dag kwam als een licht schip binnenzeilen
die de bewustheid weerbracht aan 't herleefde,
ik greep mij naar mijn hart hoe of het leefde
en zie, het lag een klare zee te peilen.

En 't was als gras zacht deinend vele mijlen
met niets dat ruw verbrak of wild op-leefde
maar vlak en open in zijn bloem-doorweefde
eenigheid, en een rust om aan te wijlen.

En het was vreugd te denken aan den dag
zoals die schoon zou zijn, opgaand en dalend
overal bloeiend veilig waar ik zag.
En 't was al gekomen zonder mijn wil;
ik leefde maar, ik lag maar ademhalend:
wie maakt er in de nacht de harten stil?

IX

De muziek jaagt de zuchten naar omhoog
en wekt gekreun om de voorbije dingen
en weeft hun verlokkende schemeringen
die goed en kwaad onttrekken aan het oog;
tot jeugd, en al wat zich in haar bewoog
gelijkt een vroeg-verloren lievelinge
en de verkregen heden als geringe
dingen wegkruipen voor die schaduw hoog.

De steunsels zinken weg, de pijlers wijken
en de verlangende ziel geeft zich over
aan den weedom, die verraderlijk is;
gevoels-golven slaan hoog over de dijken
maken haar vol met onstuimig getoover;
van 't hernemen ligt alles ongewis.

X

Ik ga als een die het duister vermijdt
en houd mij vast aan een licht met mijn oogen
waar kracht, zoolang ik niet afdwaal, uitstraalt:
want ik voel als zijn werking heel bepaald
wanneer ik sta tot ik ben overtogen
met stralen, hoe zich in mij iets verwijdt.
Ik weet mijn zwakte en afhankelijkheid
maar de macht van mijn ziel groeit niettemin,
van binnen word ik vaster dan kristal,
en uit een grond diep in mij wellen tal
van sterke stroomingen de wereld in:
er is een kracht gekomen in mijn leven;
ik ga mij richtend en niet meer gedreven.

Nu denk niet lezer die mij begeleidt
dat ik verblind mij inbeeld en betoog
de macht van den mensch over alle dingen:
geen dag verging dat ik niet werd geleid
als door een hand vol harde vermaningen
tot iets macht'gers dan ik waarvoor ik boog.

Maar wanneer alles tegen mij bewoog
en ik diep in ellende scheen te wezen
werd ik soms inwendig met vreugd bekleed.
Als een die iets gelukkigs zeker weet
niet meer geschokt wordt door wat and'ren vreezen
zoo breidde zich dan in mij als een rijk
een stille blijheid uit geduriglijk.

Misschien stijg ik, tot door veel stille arbeid
mijn ziel heel ingenomen wordt door licht
ik krachtig ben tegen haast ied're stoot:
maar daartoe helpt, dat werkt niet enkel vlijt;
dat rust in god of hij de liefde groot
maakt in het hart en die tot hem opricht.
Hoe ver ben ik nog van zijn aangezicht!
Getrokken word ik door zoo menig ding
van de enkelheid die ik meest behoef
en den wil die ik te vormen beproef
hangt vaak in mij neer zwaar van inspanning;
dan zwijgt het sterke waardoor ik volbracht
en ik ben onrustig, in vreemder macht,

XI**I**

Ik zie in mij tot in het diep;
ik zie en voel mij veel verlicht:
er rijst een vreugde uit dit gezicht
dat ik zoo vreesde, eer ik het riep.
Want ik voel dat het kleinste deel
van dit verdriet dat nu zoo zwaar
bekommert, dat ik 't openbaar
verkonde, in hoop of spreken heel
is klein gesteeke van eigenmin,
omdat voorbij ging kort gepraal
van wat is als een slecht verhaal
met droever einde dan begin

maar meest eedlere smart en niet-
laakbaar tumult van hart en hoofd
dat wat de morgen schoon beloofd'
mij vóór den middag weer verliet;
het leeg en vreemd gevoel te staan
op dicht-bevolkten weg alleen

waar velen gaan met vaste schreên
als weten ze, waarheen ze gaan;

en allen spreken luid, en geen
lijkt niet te weten wat daar ligt
te ver, te ver voor het gezicht
dan ik alleen, dan ik alleen.

II

Het warme licht is van den dag
de koeler strakker tijd begon
die ik niet dacht dat komen kon
schoon 'k hem om andren manend zag.

Mij heugt zooals het lichte kwam:
ik stond alleen als aan een meer,
en hunkerde, en schreide zeer
tot een mij troostte en met zich nam

waar ik nooit had gedroomd te staan
- diep lag mijn leed en drang beneên -
en stemmen, strijkend langs mij heen
noemden mij bij een nieuwen naam.

Tot ik mij groot gevoelde in macht
en in de jonge roes vergat
dat niet mij toeoorde dan wat
ik had bereikt in eigen kracht.

Ik hoorde toen een groot gerucht
een groote stem droeg mij omhoog,
zoo steeg ik schoon ik niet bewoog
en zweefde in de dunne lucht,

en zweefde hooger dan mijn wil,
toen kwam de val die komt altijd
weer stond ik, waar ik had geschreid
en alles stil, en alles stil.

Hoe heimelijk is mijn kleine tuin,
het huis waar kind ik heb gewoond -
o beter nederig ontroond
dan hooggevoerd door eenen schijn.

Maar somtijds hoor ik weer die kreet
dalend uit heemlen die 'k verloor,
dan is het of ik toch daar hoor
en ik verga van drang en leed.

XII

Leeg te zijn van wenschen als in den dood -
met koele werkelooze hande', en zinnen
die slapen, omdat haat en alle minne
verbleven achter de poort die zich sloot.

Leeg te zijn van alles, en in dat groot
ledig iets te voele' opkomend beginnen,
geleidelijk vol te vloeien van binnen,
vol en over te loopen zonder één stoot.

Meegevoerd te worden als in een boot
naar d' opene waatren drijvend gelinde
op een wijde, stille, stijgende stroom -
en vervagen te zien als in een droom
d'oever met de gezichten, de beminde:
dat is sterven: wat vreezen wij dan den dood?

XIII

Het jonge licht in enkele oogen voedt
langs een verborgen weg, komende tijden:
geen laatre oopen die niet onvermoed
dit nieuwe leven in hun blik belijden.

Zooals kudden rijzen uit nevel-weiden:
eerst een, dan andre, en dan een gansche stoet
zwijgende dieren - wie kan onderscheiden
welke weten, wat alle rijzen doet; -

zoo speelt in diept', waar oor en oog verstomt,
en de bewustheden gravend niet raken
een zich verstaan der zielen onderling,

daar geven zij elkander waarschuwing
en stille tijdingen van 't eerste blijken
dat de nacht nadert, of de morgen komt.

De nieuwe geboort

I

Ik lag geboge' over mijn hart en leefde
in luist'ren, wijl ik wat opwelde vlocht
met zulke teed're woorde' als liefde geeft
tot een geluid dat groot noch fel vermocht
of zocht te wezen maar welks innigheid
langs-voerde aan diepten, als een mossig pad
dat hangt over ravijnen; en de tijd
werd als een oud gezicht dat ik vergat.
Want zoo had ik verzonke' en ingekeerd
oore' en oogen dat ik niet méér opzag
dan een slapende wen het licht vermeerd
wordt, toen mij half bewuste op eenen dag
een nieuw nabijzijn dat over mij hing,
totdat een stem, laag als van wie altijd
gehoor vond 'zie mij aan' sprak, en de kring
van mijn bewegingen zeer werd verwijfd.

Want mijn oogen hief ik, als opgetild
tot een gestalte voor mij, en mij docht
toen haar zachte hand mijn voorhoofd mild
strelde, gedacht ze wat ik had gewrocht

in liefde, en loofde me om het trouw verkeer
met binnen-eigen waarvan nu haar wil
kwam mij te scheiden; en nog eer ze weer
kon spreken, rees ik met een licht getril
van verwachting, zooals het bosch beweegt
wanneer vroeg-morgens, in het twijfel-licht
een korte wind de nevelvlekken veegt
van het zonnige zomerdag-gezicht.
Toen stond ik stil in de zon, die mij riep,
recht en aan veel gedachtig, want ik zag
de oogen die mij wekten gelijk diep-
reikende vragen in den nieuwen dag.

II

Jeugd lag achter mij een bewogen land,
en donkerde. Bij grens-pale' onzichtbaar
hadden de gestalten gevleugeld, waar-
aan 'k vasthield, stilgestaan, en zacht mijn hand
loslatend, mij verlaten. O hoe zwaar
beducht zat ik toen wachtend neder, want
'k dorst zonder steun van stem of hulp van hand
niet verder. Toen werd ik een vrouw gewaar
die tot mij toe kwam, schijnende in den mist
en rees op in verwachting, want mij trof de
zekerte en 't hoopvolle in haar gang met macht;
maar méér was 't, wat haar aangezicht mij bracht
toen ik haar oogen zag; vast, vol beloften
en haar mond, lachend om hetgeen zij wist.

III

Toen omklemde ik haar hande' en op eenmaal
werd ik vol vreugde en voelde vreemd verlicht;
mijn hart geleek wel nevel die tot licht
wordt weggelouterd door een zonnestraal.
Ik zat onder haar oogen, haar gezicht
blonk boven 't mijne als in zegepraal
en peinzend zeide ik zacht 'hoe menigmaal
heb ik gewanhoopt, en ge waart zóó dicht
bij mij, maar 'k zag u niet.' Toen sprak ze alleen
'toch zijt ge gegroeid mij te vinden' maar
hief me in haar armen, sterk als die eens mans;
haar stem sloeg in golven over mij heen
machtig; en toen 't weer stil was 'o vanwaar'
vraagde ik, 'dragen uw oogen zulk een glans?'

IV

Toen wees ze omhoog naar een ver licht dat hing
in heem'len, en ik zag 't haar opziend oog
voeden met stralen, als de blauwe boog
der lucht de meren voedt met spiegeling.
En van haar welde licht neer op elk ding
haar naderend: 't was of zij 't overtoog
met blijde glansen, en als ze bewoog
voerde ze met zich mede een licht-kring.
En rustig sprak ze als wie waarheid tot spreken
beweegt: 'ik ben lichtdraagster voor de tijden
die zijn; wie zich mij toekeert leeft beschenen.
Want de glans die ik af-straal is het teeken
waardoor allen die zich om mij vereenen
van dit somber geslacht zich onderscheiden'.

V

De dag ligt in zijn luister voor mij heen,
ik sta omsloten in een stille pracht
en milde zon laaft alle ding met zacht-
goudene glans verzadigd; ik alleen
ben van een wolk ontogen en bevrucht
met donkerheden: 't is mij of er geen
lieflijkheid meer door d' oogen zinkt en een
duistere wade mijn zin houdt omnacht.
En de aarde zet dien dag als een droom voort
met zijn blijdschap zoo hoog van mijn bereik
alsof hij zetelde op eenen berg;
want ik ben uitgesloten ganschelijk
van de gemeenschap met wat vreugd is door
d' onrust en twijfel die ik in mij berg.

VI

Onder het lichte grijze dak der lucht
bloesemt een stille teere dag: het jaar
gaat open, en botten vult onhoorbaar
als een groot werk van innigheid, de lucht.
Over de boomen hangt de last nog maar
als lichten schimmer, en het zoet gerucht
van vogels klinkt verstolen: zoo beducht
weert dit ontwake' al wat luid is en zwaar.
't Leeft al doodstil van hope': o kon het zijn
dat in zoo zuiv're aandacht en vreê, de staat
der menschen overging tot een nieuw licht
als een glans die glijdt over 't aangezicht
der aarde, tot zij gansch verheerlijkt staat:
maar déze groei moet zijn van strijd en pijn.

VII

Wild was de wind, en in vluchten vlogen
witte wolken door de lucht die stond
en zich welfde om de wei, en den smallen hoogen
weg die wei-wereld aan bosch-rand bond.

De wind was de west' en zoel van zomer,
als een zeil zwol mijn hart onder zijn hand
en de wei groende op onder den nieuw-komer
die winter-vaalte wegstreek van 't land.

Laag tusschen bruin van bottende boomen
lag gedempt het dorp in een wijde zwiep:
recht scheen de weg er op aan te komen,
recht was een weg die mijn hart beliep.

Langs de wei-weg die vaak, in dampig getijde
opdook als een dijk uit de wollige zee
schenen nu straklijng mee te glijden
d'omsluitende slooten in scherpe snee.

Maar mij heugde 't gaan toen witte hagen
aanwiesse' op den wal in stommen spoed
en twijfel om 't hart als een strik lag geslagen
dat ademde al kleiner, tot in een vloed

met water en wei en ver over de landen
het rijpe verschiet dat trilde in licht
hoop en vreugd verzonk: tusschen nevel wanden
ging de dag onder, de wereld dicht.

Tot weer openwaaide onder winter-winden
het nieuw verschiet dat geen nevel bluscht,
waar al wat verloren ging ligt te vinden:
de weg en het doel, de moed en lust.

En een wonder schijnt dat zoo laat werd gevonden
wat zoo nabij lag en zóó sterk licht;
spreekt het hart: leefde ik altijd gebonden?
en de oogen: waren wij altoos dicht?

Maar nu daagt het open en te betreden,
de handen reiken naar 't werk daarin;
en de stilte en bloeiende droom van heden
is een laatste rusten vóór strijd-begin.

O wie staande als ik in den wilden Maart-morgen
op het windvol pad dat naar 't dorp zich wendt
voelt de wind van den wil gaan naar nog verborgen
paden, die hij als zwaar erkent,

laat hij zijn ziel waar zij diepst is bevragen
of zij weet wie haar heenzendt en wat haar wacht
dat zij een licht voor zich uit mag dragen,
en niet zal gaan als een kind bij nacht.

Wetend zij de wil die hem bevleugelt,
dat geen steen hem worde wat hij opnam
en moed niet mind're in zijn hart, beteugeld
als de jaren gaan, elk gaande als het kwam.

Want zege is ver en hard staan de daden
tusschen ons en hem, en dit een'ge is vast:
wij zullen niet zien hoe uit die zaden
de vrucht van de nieuwe wereld wast.

En ons leven zal zijn te zien wegwijken
voor ons uit, door de tijden, den nieuwen dag,
en ons sterven misschien den niet-te-bereiken
verder weg te weten dan jeugd hem zag.

Daarom zij wie tot dit werk zich binde
willig als de wind die komt en gaat
en van wien waar hij ging niet valt te vinden
maar die hoop van zomer den landen laat.

VIII

Sombre gedachten schiep een sombre tijd,
het leven lag gelijk een schip in trage
wateren, en een stem sprak dat de lage
luchten alles omsloten voor altijd.

Er was geen licht, er was geen lucht: de handen
verslaptten, omdat zij van hoop leeg waren;
denkers doken naar wreede trotsche maren
dat ze hun ziel behoedden voor verzanden.

Dichters wendden zich van de levens-sferen
wederbegeerend wat in d' eeuwen sliep,
of lokten d' oogen en verbleekten diep
beproevende op hun eigen hart te teren.

In den zwaren tijd die zoo langzaam streek
was 't dat een moedlooze berusting groeide
en opkwam mat geloof van de vermoeide
wereld wier ouden gang een eeuwge leek.

Maar onderwijl werd in beneden-lagen
ver van 't mistroostig ras dat heerschte op aard,
met smart ontvangen, en in pijn gebaad
de nieuwe kracht die ons omhoog zal dragen.

IX

Wij woonden in het land dat gij veracht.
Zijn wreedheid was ons zoet; ons wonk zijn vlakke
weg met gevele van rozen; maar een zwakke
scheemring des harte' ontrustte ons dag en nacht.

Omwald met logen, worstelden wij zwaar.
Wij stegen smartlijk, tot na jaar en dag
de dam van verblinding onder ons lag
en wij een ander land werden gewaar.

Nog hing een flauwheid, zooals in het bosch
nog middag-hitte hangt, wanneer reeds koele
avondlucht-golven 't ope land omspoelen,
waar het hart donkert, en liet ons niet los.

Maar toen wij kwamen, waar het geslacht woont
rauwder van stem dan wij, teng'rer van leden
voelden wij in onze lange zwakheden
de wreede zelfzucht ruischen, die hen hoont.

Nu vindt de morgen ons rustig geschaard
met de makkers die ons zwervers opnamen
om in bevrage' en blij beleeren samen
verder te komen op die groote vaart.

En een druk, wier wortels wij niet verstonden,
week toen de greep dier donk're hand ons won
eenvoudig ligt ons leven of 't begon:
mij daagt, wij hebben een nieuw hart gevonden.

X Dichter en proletariaat

Drager van smart, gebukt wezen dat schreed
door de historie, schoudrend 't zware juk,
offer van eeuwen, voor het ver geluk
der wereld ondergaand in eindloos leed,

gij die onmachtig gingt gebogen tot
de tijd vervuld was van het wereld-wenden
en gij opziende uit lange ellende
diep-aadmend fluisterdet 'hier keert mijn lot',

en na dien tijd niet meer zijt afgeweken
van 't opwaarts streven in het morgenrood
dat om uw lippen, wit van langen nood
speelt en ze kleurt met zijn geheiligd teeken, -

geef mij uw hand want dat alleen is kracht,
de wereld heeft geen hoop dan door uw stijgen,
wij komen tot u, reddende uit ons eigen
zinkende bark het beste deel der vracht.

Dit dan is een voorspel van het verbond
tusschen u en d' onzen, want ook wij vlieden

een oude wereld, om aan u te bieden
de liefelijke vrucht van onzen mond.

Zoo zijn wij dan genoote' en 't schoon gezang,
kracht die ons inwoont en die werd verkoren
verheerlijking te zijn, zal u behooren
en luister geven aan uw strijd voor lang.

De vruchten van den strijd zijn niet voor u
en niet voor ons de late zegeningen;
maar het besef, zachte en blijde dingen
mogelijk te maken door ons werk, zoo ruw;

en in ons hart te voelen hoop opkomen
dat eens de ban van machteloosheid en leed
neder zal vallen als een drukkend kled
en in den tijd waarvan wij zwijgend droomen

uit dit verbond het lied en beeld zal schijnen
geschapen in een atmosfeer van moed
mak'lijk geschapen als de zon het doet
die werelden vormt zonder angst of pijn.

XI

Op de kentering der tijden geboren
in onze oogen nog de ondergangen
van de oude werelden die verbleeken,
onze lippen geplooid ten nieuwen groet,
en in ons hart een tweedracht van verlangen
naar droomen van weleer, die wij verloren,
naar de nieuwe, wier bloesems openbreken -
zoo moeten wij door bittere jaren zwerven,
het is altijd een strijd en een ontbreken:
alles in ons beweegt zich als een vloed
en somtijds zinkt het weg, alsof wij sterven.

Als een die weggevoerd wordt op een schip
naar vreemde zeeë', in wier bewogen baren
hij meenge kolk verwacht, menige klip;
en aan d' oever, hem lang vertrouwd geweest,
staan de gespelen van zijn jonge jaren,
schoon en met edele gebaren sprekend,
- hij aâmt den geur van hun bekrante haren,

hun kleederen zijn licht als voor een feest -
maar al hun doen drijft hem een droom voorbij
omdat zijn hart zich niet meer tot hen reket,
en een geluk hem wacht aan de overzij:
o makkers, zijn ook wij niet zóó gezind
die nog gevare op ongemeten mijlen
scheiden van dat nieuw land waarheen wij ijlen,
en die het oude niet meer bindt?

Wij hebben de geluiden van weleer
uit ons geplukt als uit een bosch de bloemen:
zij waren schoon, maar niet in hen was meer
ons eigen hart, onze eigen wereld levend.
Toen het nu leeg en stil werd in onze ooren
rees daar omhoog uit diepste diepte een zoemen
en dit, voelden wij, zou ons gansch behooren:
een nieuwe plant van zang bloeit jong en teer
en van onzekre lippen nog, barst bevend
een binnenst lied: de stem van ons begeer.

XII

O nieuwe stem en toch niet vreemd geluid,
- wist ik niet reeds als kind dat gij zoudt komen, -
hoe anders klinkt ge dan ik had gedacht!
Ik hoor, en hoop omwindt mijn ziel met ranken,
want alles wat ge zingt, troost en verblijdt
maar nog ben ik bedeesd en blij met schromen:
ge komt van ver, ge spreekt in andere klanken
dan die ik kende en altijd had verwacht.

O vreemde daagraad! wel had ik gespannd
de hemelen doorreis: de breuk der luchten
zelve te vinden, heb ik niet vermocht.
Nog hangt de schaduw als een sombre nacht
waar lang mijn oogen waanden 't hoopvol land,
wijl diep uit donkers die ik nooit doorzocht
als een ster die zich windt door wolken-vluchten
ge stralend oprijst, o hel licht en zacht.

Het is mij, alsof iets begint te leven
waarvan ik niet begreep dat het bestond:
hoe worstelde ik en heb mij lang geweerd!
Maar eenmaal werd ik door een wind gedreven
waar ik niet wilde, en ik hoorde een mond
spreken wat ik geweigerd had te weten;
toen werd de richting mijner ziel gekeerd
ea waarlijk is die dag voor mij geheeten
drempel van alle vreugd die ik verkond.

XIII Hymne aan het kommunisme

Diep aan den oorsprong van 't menschen-geslacht,
nog eer hij, rukkend aan onzichtbre banden
vlood uit donker boschland en geestes-nacht,
en langs rivieren won de wijde stranden
waar zijn geest ontwaakte - werd Gij geboren
o kracht-bron, en al de tijd die verging
in 't moeizaam opwaartsch werk duizender jaren
waarvan in ons is geen herinnering,
bleeft gij bij hem en maaktet zwakheid kracht.
Hoe sprong mijn hart, hoe sprong mijn hart te hooren
dat ge nooit meer gansch zijt ondergegaan,
dat nog een glimp van u de heemlen zacht
gemaakt heeft toea ge waart op aard verloren,
en alle hooge en hemelsche maren
u zochte' en tot u keerden met aandacht.

Zooals wachters, op hooge bergen staande,
vuren voeden boven de rand der dalen
die blijve' in duisternis, maar over 't wijde
gapende zwarte reikt hun lichte groet -
reikten zoo niet, over de donkre tijden

heugnis en hoop van u, gouden verhalen
bemoediging en troost aan 't hoog gemoed?
Eedlen en wijzen waanden u aanstaande
hielden u veilig als een heilig vuur
dat wel verglimmen kan, maar nimmer sterven:
zoo hebt ge voortgeleefd van uur tot uur,
nu zijt g' in ons machtig omhoog gevlamd
en onze kind'ren gaan uw heil verwerven
want de tijd is rijp voor uw zachte band.

Gij wier besef ons werd overgebracht
door heel een lange reeks heen van geslachten
die ver van uw geluk hebben geleefd,
heil ons! nu zult ge haast, late belooning
door menschen-daden onbewust bestreefd,
uit het wolken-rijk dalend der gedachte
leve' onder ons, niet een vergode gast
maar de vaste lidmaat van onze woning;
nu gaat g' ons weer met d' oude deugden sieren
die 't leven geurig maken, waar gij wast,
op aarde alle verhoudingen een zacht
en geregeld verloop geve' als rivieren
en ons verlossen van lange tweedracht.

XIV

Zoo is het dan voorbij en voortaan zal
onze baan zich bewegen buiten vrede
die wij zoo teeder minden en beleden
het hooge licht te zijn in onze hal.

Wij roemden haar, boven wat scheidt te schijnen,
wij blijden wisten niet, dat zij maar suste
zoolang ons oog nog in onszelven rustte
en de hardheid niet zag der andere lijnen.

Tot wij die vonde', en ik haar langzaam zag
wegduistren die ik liefhad en erkende
dat iedre voetstap in het groote wenden
mij verder weg voerde van haren lach.

Wanneer ons hoofd helder is in den morgen
en uit de slaap rijst, koel als uit een bron,
voelen wij vreugd om de strijd die begon
en denken aan zijn gang met kalme zorgen.

Maar door den dag wordt veel der kracht verslagen
en t' avond kruipt de geest als een gewonde
vogel vaak pijnlijk langs dezelfde gronden
die hij des morgens mat met lichte slagen.

Als dan ons hart, zwak in den schemer, hangt,
stroomt daar omlaag, milder dan regen, licht;
glanzend door neevlen als een zacht gedicht
opent de nacht zich voor wie rust verlangt.

Dan zwelt een dorstigheid door onze leden
om te toeven in dit groot meer van licht,
wegwerpente het ongewoon gewicht
en stillend de wonden in onzen vrede.

Maar als de matte dampen 't lijf weer vlieten,
worden wij beter van ons zwak berouw,
zien haar verloren, als een schoone vrouw
die zich ons aanbood maar die wij verstieten,

omdat zij niet is dan een schijn die vlucht
wanneer onze oogen in hare boren
naar waarheid dorstende, en zóó verloren
wij haar, en zoo werd haar verlies ons vrucht.

Want in de wereld is een wreede scheur
waarvan wij levenden dag en nacht lijden
buiten wie voor het schrill geluid der tijden
hun ziel gegrendeld hebben als een deur.

Maar wat 's hun wetenschap en waarvan leven
z' en welk geluid hebben zij toch gehoord?
zij zijn als wachters, knielend bij de poort
waarachter hun geloof een schat doet leven

die lang gelicht werd, eer hun voetstap klonk:
zoo hoeden zij hun leven lang een logen
zij zijn het diepst onwetend en bedrogen,
hun licht is klein en kort als van een vonk.

Vrede drijft op hun ziele', als kroos op water;
dat lijkt wei om te loope' egaal en groen,
maar drukt een voet, dan zinkt het al, dan doen
diepten zich open, en geen steunsel staat er.

O veel beter dan dit, aan d' eerste mazen
nog tornend van 't verwarde en wilde web
te sterven in het bittere uur der eb
van zekerte en triomf en jonge extase

peilend de donkerten en diepten niet,
geschokt, in 't bevend hart van vrage' een volte
maar wetend dat ied're twijfel die zwol de
ziel op een hooger peil verhief en liet.

XV

Van af den gezegenden scheidings-dag
dat zooals een zwaard opflitst uit een scheede,
een waarheid, tot nu toe door ijdelheden
versluierd, naakt en blinkend voor mij lag;

dat ik erkende, en op eenmaal zag
- niet nog door betoog of bij 't licht der rede -
maar aan een uiterst beve' in alle leden
dat ik gedwaald had, en heel mijn gedrag;

dat alles in de wereld voor de ziel
wankelend werd, zoodat zij zag vol vreezen
hoe hoogte' en laagten door elkander vloten,
heb ik, laat dit mijn trots en blijdschap wezen,
niet ééns d'oogen gewend, nòch ze gesloten,
maar ben waarheid gevolgd, wat voor haar viel.

XVI

Wij zitten wachtende als in een kring
zwijgend, want ieder woord nu waar een logen;
dit duurt al lang voor ons, en onze oogen
branden flauw naar buiten, fel binnen-in.

Soms heft een der onzen de hand op: wij
buigen dan heftig over met verlangen,
maar hij schudt weer het hoofd, en in de lange
stilte gaat zijn gebaar luidloos voorbij.

Een leegte scheidt als een machtige streep
ons dof bezinnen van het groot gebeuren
dat diep in ons en niet-omhoog-te-beuren
diep en dieper-in vlucht bij onze greep.

Soms breekt iets binnenst, en omvatten wij de
wereld momentaan in een hel gezicht
maar als wij grijpen wille' om in gedicht
de geboort te luiden der nieuwe tijden,

dan voelen we iets verslappen als een veer
en over onze stem legt zich een mist;
de ziel verduistert zich en wat zij wist
verlaat de lippen als een vaag begeer.

Toch weenen wij, zelfs in gedachten, niet.
De bodem van ons hart blijft vreugd te voelen
hoe een kern zich, in 's harten donker-koele
gekamerte, klaart tot kristallen lied.

Soms schrikt een van ons uit zijn luister-houding
en knikt tot d'andren, met een blik vol zon,
dat hij iets binnenst hoort alsof begon
het werken van de machten der bevrijding.

Dan schikken wij bemoedigd tot elkaar
en strakke monde' in ontspanning herboren
groeten den verren tijd, die rijp als koren
wuiwend en vol zal staan voor onze schaar.

Oogst van 't jaar

I

De zomer kwijnt en door de witte dampen
schiets laat een bleeke en weifelende zon;
een heldergele schijn, als die van lampen
klimt in den avond aan den horizon.

Najaarsbloemen oopen de vuurge kelken
en viere haastig bloei-verlangens uit;
een binnenst bederf dat ze snel doet welken
schuilt onder dunne en glanzend-kleurige huid.

Geluidloos vallen de vergeelde bladen
en druppen zacht op mijn gebogen hoofd...
Veel menschen gaan voorbij, blij en beladen:
wat bracht ge jaar, van wat ge hebt beloofd?

't Gras groende en zeisen sloopten d'eerste snede;
festoenen geurden, geelde' op elke wei.
de hooge zwaarbeladen wagens reden
wègvoerend schelf aan schelf uit rij aan rij.

't Graan rijpte in 't veld, de jonge halmen sproten,
't stroo dorde en droogde, maar de korrel zwol;
aren bogen, blinkende sikkels floten
en schooven maakten leege schuren vol.

Nu krijgt de vrucht haar ronde en gulle schijnen,
de schalen bersten, druivensap vloeit mild:
elk land elk huis verheugt zich in het zijne,
één diep hong'ren alleen blijft ongestild

van hen wier voeten voor hun wereldsch deel
kozen de zware en sloopende gangen,
wier lippen plooiën tot den plooi, den bangen,
die lach en liefs teruggedrijft naar de keel.

Hun oogst rijpt langzaamst, en hun sikkels heeft
d'aren weer niet geveld waarnaar zij hijgen:
hun hand blijft ledig en hun oogen krijgen
't hunkre' in den blik van wie van hopen leeft.

II

Een ieder hoopt voor zich een binnenste oogst
en tast in 't hart naar der jaren bezinksel
of iets, ervaring, kennis, dicht of denksel
voor altijd aanwijst waar de vloed steeg 't hoogst.

De ontblaarde roos sleept mee in dood en val
de zoete roken die haar ziel ontgleden:
of zóó van 't jaar, dat wegzinkt in 't verleden
geen geur van leven achterblijven zal?

Zullen vergeefs langs kaler dagen wanden
de vingers glijde' en dit verwijt verzellen
alle vlugge uren die verder snellen
'zij kwamen en zij gaan met leege handen'.

En op het strand der ziel geen golvend band
van bont geschulpte of teedre rimpelingen
in slingers teeknen waar de golven gingen,
hoe hoog de vloed uitstroomde over 't zand?

III

Waar rijpt ons graan?... 'k Weet menig veld gehangen
op wolkenhoogte, aan bergen steilster flank,
waar hellingen de afgronden vervangen
schom'len de aren, dichtgeschaard en rank.

De wandelaar die diep in 't dal beschrijdt
den weg, beklemd tusschen steenige klippen,
merkt niet die hoog en ver lichtende stippen
en steunt om d'ondere onvruchtbaarheid.

En ziet een enkle omhoog het blinkend veld,
hij groet het ongenaakbare met morren
'rotten in regen of van zon verdorren
zullen de halmen die geen stervling velt.'

Maar hij wiens oogsten aan afgronden rijpen
klimt al langs windingen 't verborgen pad
herdenkend hoe zijn voet de steilte trad
toen hij ging zaaien wat hij nu gaat grijpen.

Daar staat hij stevig op den steilen wal:
zijn hand snijdt d'aren, bindt de schoven krachtig,
daar werpt zijn arm het graan, zoet en goud-vachtig,
den menschen toe die wachtend staan in 't dal.

IV

Nu kwam de winter met zijn stille luimen
zooals hij in het hollandsch laagland keert,
als de herfstwinden het gebied ontruimen:
hij laat het groen der weiden ongedeerd,

hij stort uit vlakke heemle' als uit een zeef
daglang de helderkleine ronde dropp'len
wier zacht geruisch en regelmatig tokk'len
al de stem is van het natuur-geleef.

Nu gaan de deuren dicht en wij vereenen
door onze zinnen ons niet meer met haar
en beseffen zuiver dit vreemde eene:
er is iets eeuwigs tusschen ons en haar.

V

Door den dag kunnen wij de stemmen bannen
omdat de taak al onze krachten grijpt
maar als zijn vrucht tot avond is gerijpt
voelen wij veel vragen als bogen spannen.

Wij schikken rond-om lampen half-bevredigd
en rond het haardvuur dat droefheid verslaat
heraadmend, dat de dag die is geledigd
geen droesem achterliet van erger kwaad.

Want er is altijd iets, waarvoor wij vreezen;
wij zijn als vrouwen van visschers op zee
die dag aan dag water en winden lezen:
hun heel bezit deint op de golven mee.

Ons hart is ingescheept op 't wereld-woelen,
haar stormen en haar stilten doen ons aan
haar branding breekt op ons en wij gevoelen
haar rillingen door onze diepten gaan.

Door der getijden loop I

I

Toen god het wilde, werden wij geboren
en om te zingen op aarde gebracht;
toen ik gegroeid was tot een weinig macht
hief ik mijn stem liefelijk om te hooren.

Mijn hart werd ied're dag als nieuw-geboren,
ik zong en dacht 'zoo vlieden jaren zacht'
maar wee, maar wee, eer ik had uitgedacht
ging veel van wat ik eens bezat verloren.

En toen begonnen mij twijfels te steken
of het goed was, zichzelf alleen te zien
te zingen en te leven van zichzelf...
het licht dat in mij brandde ging verbleeken:
ik kon het schoon der wereld niet meer zien
en trad als onder duistere gewelven.

II

Den winter lang, lagen de boome' en lag
't huis wit-gedekt als schoone kalme dooden
uit de wereld kwam slechts zelden een bode
de stilte storen van den korten dag.

Niet uit de heemlen zonk, van witte zoden
steeg licht op aard-sneeuw-licht; zijn rein gezag
omvatte elk ding, en verre stem en lach
klonk hel en toch gedempt door zijn geboden.

In 't huis zagen helder-wordende oogen
soms op: was 't waar, dat daar een kracht uitbrak
in die wereld, en dat zij was te kennen?
Vroolijk, peinsden zij even, dan weer bogen
hoofde' om wijsheid terwijl een enk'le tak
afwierp zijn last van de besneeuwde dennen.

III

De lente bracht een warm inwendig beven:
zoet vleugel-kleppen eer de vlucht begint;
nog was het denken tot geen daad gerind
maar verwachting verhelderde mijn leven.

Rondom mij lage' als ik wachtend gezind
d'akkers gespreid ledig en onbeschreven
in schijn, maar die van binnen rijk, na even
zouden uitbreken in een groene tint.

Zóó lag het leven dat nu ging beginnen
nog gevouwen in de gedachte-sfeer
onberoerd van den fellen wind der daden,
en ik greep toe niet wetend welke schade
daar zou bedreigen: argeloos en teer
van hart, trad ik het harde strijdperk binnen.

IV

Landwaarts streek d'avond neer op groene reepen
vol vogels veldgediert en grazend vee;
boomen omwuiden z' en een oude steê
dook onder dichtere kruinen begrepen.
Fijn zeeg het licht, alsof het werd geslepen,
op zilvergrijze en parelmoeren zee
en van die boog, als van een heuvel, gleê
de vloot weerom van zwart-gevlerkte schepen.

Ik zag ze tot mij dale' in avond-licht
en worden groot, tot ze mijn oogen vulden
met rouw, maar deze die een droom omhulde
bleven voor hunne diepe duiding dicht....
uit àlle werelden, hoe schoon en gulden
naadren soms boden met een droef bericht.

V

De hemel spant zijn tent, die blankt en blauwt
boven die wijde vlakte, onze woning,
waar nu, rood-bruin als bont en geel als honing
koning Herfst huist aan iedere zoom van woud.
Onder zijn klare en kleurige bekroning
leven nu mensen in een glans van goud:
hun oog kaatst andren glans, hun hart aanschouwt
en werkt om een andere beloning.

Ik zoek een lied, dat de herfst en de bosschen
aan het verhalen van de levens huwt
die hangen aan den tijd als rijpe trossen...
ik wil het opgebouwd als uit twee lagen:
d eeuwige zon die schijnt, de wind die luwt
en de ziel des menschen in onze dagen.

VI

Lente vloog aan met suizende gebaren
met heftig wuiven van het groen gewaad,
haar losgewonde' en glanzend-natte haren
zwiepten achter haar aan in wilden maat. -

Droeve oogen, gaat ge nu verlangend staren
terug, naar winters strak-vertrouwb'ren staat
die geen jong leven wekt en 't niet wil sparen
en blad noch bloesem lokt en dan verslaat?

Bedenk, dat hoe gekweld, teruggehouden,
't jaar verder groeit naar de volmaakte dagen
van goudgeel graan hoog gras en vol gebladert
Eens vallen alle winden alle vlagen
dan zult ge zien hoe zij de poorten bouwden
waardoor de volheid van den zomer nadert.

VII

De strijd is zoet aan 't hart bij oogenblikken
maar vele teed're dingen doet hij lijden;
hij vraagt niet wat wij minnen, wat wij mijden
en komt in vormen die ons soms verschrikken.
Alle aardsche dingen wisselen en verwikken;
dag volgt op nacht; bloesems brengt het getijde
na bladerval, 't heeft al zijn zachte zijde,
wij, wij alleen wij mogen niet verwikken.

Alle menschen werpen den last soms af
dan effent zich om hunnen mond het harde,
hun hand laat vrij de bitt're wapens zinken...
Ons roept de strijd te wake' en te volharden
in 't onverzoenlijk wezen dat hij gaf
en diep in ons de zachtheid te verzinken.

VIII

Van zomer-lippen nu glijdt in gelijke
schoonheid, een rei van schoonste dage' in 't jaar:
zomer verteedert zich van vol en zwaar
in hen tot zachtere en gematigd rijke.
Hun warmte is weldaad, heel hun hemel klaar,
hun vol geblaart staat stil en dicht te prijken
als vreesde 't val; hun zuivre geur van eiken
loopt door geen scherper geuren nog gevaar.

't Jaar schijnt te wijlen tusschen de getijden
van fel geblaker en stormigen keer
in schoonheid onuitspreeklijk, zonder wanken.

Laat zoo o ziel tusschen bewogen tijden
een rust zijn: zet op wat gij won u neer
en drijve uw vreugd uit u in zoete klanken.

IX

Mij voerde een weg langs wanden waar de grond
zich even hief tot een flauw stel van bogen;
't leek waar de lijnen zwollen en bewogen
of de aarde dichter tot den hemel stond.

De jonge morgen lag kalm en gezond
gelijk een vrolijk kind het licht te zoogen:
het lijnen-rytme was een rust voor de oogen,
zij zagen rein, zonder begeerten, rond.

De schoonheid streek over 't hart als een balsem
tot het gedacht dat wat zoo werd genoten
in oude half-verlaten sferen lag;
en die gedachte-dronk, bitter als alsem
hield alle tweedracht alle strijd besloten;
en het geluk liet af met zijnen lach.

X

In de berglanden waar mijn voetstap stijgt
krimpt reeds de hoogte daar de diepten wassen:
nu gaat een held're wereld mij verrassen
die deze berg eeuwig aan 't dal verzwijgt.

Maak voort, mijn voeten, tot ge uw loon verkrijgt,
langs steilen rots, door hind'rende gewassen
maak voort mijn voeten, nog slechts wein'ge passen,
dan groeit de verte waar het harte naar hijgt. -

Sluitend de wereld, rijzen hooge dammen
begrenzend die begrensden haar tot heden. -
O vergezicht dat 'k zocht, zijt gij een waan?

Neen - wat ik hoogst dacht heb ik overschreden
en van den top waarop mijn voeten staan
zie 'k hoe een weg zich wendt naar hooger kammen.

XI

Hoeveel gezichten heb ik liefgewonnen
sedert mijn hart openging naar de kringen
waar nu de diepe en teed're zegeningen
van eenen groei en gang naar licht begonnen.
Schoonheid der gemeenzame horizonnen
heft er omhoog ellend'ge stervelingen
en zielen die door druk verloren gingen
richten zich op, stralend van moed als zonnen.

O zoete vreugd, aan levenden te reiken
en vast te hechten welriekende kransen,
bloemen van 't hart, die zoo liefelijk geuren.
Vele menschen zijn droef: zij staan te treuren
omdat de deugden hun gestorven lijken
die wij zien opengaan aan alle transen.

XII

De standvastige wil voelt zwaar en wreed
nu ik hem draag door deze milde dreven:
de wereld schijnt zoo zacht om in te leven,
de fijne luchten maken felheid leed.
'k Zie and're willen, licht als veeren, zweven
altijd tot zachte deiningen gereed,
ik hoor mij lokken door den lach die weet
van strijd, maar hem door gratie heeft verdreven.

De dag der weifeling is lang voorbij;
ik wond mij los van zacht-gesponnen logen
en daalde neder van verheven schijn:
nu doen de vreemde, scherpe punten pijn,
de waarheid vat mij aan zonder meêdoogen:
haar armen streelen niet, maar maken vrij.

XIII

De hemel schittert zacht, de waatren blauwen
stralend weerom 't opengewaaide dak;
bladergordijnen vallen: licht en strak
onthullen zich verlorene landouwen.
't Is of de wereld groeit onder den flauwen
koozenden wind die licht en zoel opstak;
zijn adem klaart het groote wereldvlak
en doet de held're afstanden vertrouwen.

Dit is de laatste zegepraal der zonne,
met bleeke wangen naadren nevel-dagen,
dan stort ten val in regenstornjen 't jaar;
't is wel: mijn hart kan kalm dien val verdragen,
de held're wereld die ik heb gewonnen
omhult zich soms, maar blijft niet minder waar.

XIV

De blaadren werden oud, dunden en dorden,
wervelwind joeg ze, waar 't oude vergaat;
toen kwam een stilte, toen de dageraad
en al de kleuren van het nieuwe worden,

en tweemaal zoo. Ten derde maal nu gaat
ritselend rond de bruine bladerhorde
en in dien tijd ben ik zoo diep verworden
dat van mijn oude zelf haast niets meer staat.

Gedachten en gevoel, en wil, al deze
klinken nu in me als tonen nieuw-besnaard,
aan ied're tak rijpen de nieuwe vruchten -
vreemd om te denken dat het oude wezen
vergaat gelijk een handvol dor geblaârt
als de ziel ademhaalt in and're luchten.

XV

De grond vergat reeds lang de gouden schoven,
de regen ruischt zooals een stem die sust,
de jonge lente met al haar beloven
ligt ver onzichtbaar als een vreemde kust.

Winden omlaag rooven aan d'aarde rust
en wolken-risten z aan de heemlen rooven;
nu sterft het jaar: de kleure-branden dooven,
de laatste vlammen zijn bijna gebluscht.

Nu sluit de boer zijn schuren en zijn erven
waar hij het voer voor langen winter gaarde
en jaagt het vee naar warmen donk'ren stal;
ik ga met groote pas door al dat sterven
en voel leven in mij wat overal
opkomt en groeit en zich vermeert op aarde.

Door der getijden loop II

I

Er is een milde koelte in morgenluchten
onder de gangen van het dicht geboomt;
door speelsche takken waar de wind door stroomt
schemert de wei als een veld vol genuchten:
de bloesems blinken er, vee graast of droomt:
de hof gevuld met zang- en zoemgeruchten
opent alle vrede waar wij naar zuchten
zoo 't hart maar denke' aan menschen-lot betoomt.

Maar dit is nu het diepste en edelst leven
niet meer, dit opgaan in het groene veld
alsof wij tot het onbewuste hooren;
vogelenlied en het geruisch van dreven
voldoen geen hart dat luisterde in den horen
der menschheid, naar de groote stem die zwelt.

II

Bleek goud vloeit uit door de hemelsche streken,
er is een gloed onder hun blauwe kleur;
op aarde rijt door de gedweë weeke
akker gemakkelijk de ploeg zijn scheur.
Komt deze zoele wind van lente spreken?
Is dit niet al haar gezegend gebeur?
Maar neen, zij is het niet, want nog ontbreken
lente's liefste boden, geluid en geur.

Zoo schijnt ons somtijds toe te zijn gekomen
de schoone wereld die we nog gaan winnen
en de ziel meent, dat zij een teeken zond.
Maar als we grijpen, voeren onze zinnen
niets mee: w'ontwaken uit voorbaarge droomen
zoet voor het hart, maar nog flauw in den mond,

III

Dit is de windval door het nieuwe loover;
een vol, verrukkelijk geruisch begint:
van boom tot boom schiet voort de lentewind
en wekt bladerenzang, de wereld over.

De mensch die zingende gewelven vindt
waar hij gister niets vond dan doodsch en poover
geraamt', ziet het anders als door getoover
en toch geniet hij alles, kalm-gezind.

Zoo zal, wanneer gij eind'lijk heen en weder
tusschen de menschen zweeft met stille pas,
Vrede, en hun handen ineen komt leggen,
het hun ook zijn of het altijd zoo was:
u en elkaar toelachend lang en teeder
zullen zij stil geniete' en niet veel zeggen.

IV

Wat ruischt ge boomen? Uw toppen beschrijven
eindeloos cirkels, zwiepende op en neer,
er is felle beweging in uw lijven,
zij werpen zich vooruit als in een meer
een zwemmer - kòmen ze vooruit? Ze blijven
gebonden; om vandaag en morgen weer
los te schieten in schijn en weg te drijven,
maar zich te wringe' in vruchteloos begeer.

Welk een zielsangst zou dat zijn te gelooven
dat al het woelen en onstuimig razen
waarvan de maatschappij bruist als een zee
ons terugbrengt, na wat onder en boven
op d'eigen plek; maar dit 's denken van dwazen:
zij zelf beweegt zich, en wij met haar mee.

V

Takken die 'k gisteren zoo wild zag trekken
om los te komen van hun oorsprong, dragen
hun dos nu stil recht-uit; het gras, het lage
waarin ik wind lange zuchten zag wekken,
staat stil recht-op; en waar ik hemel-plekken
nu grauw, dan blauw, tegen elkaar zag jagen
troont effen 't lichtgedrenkte grijs der dagen
waarin geen feil, geen rimp'ling valt t' ontdekken.

Gij vraagt: hoe kan dit worden, kan dit zijn,
een menschen-wereld vol harmonisch willen,
en wijst haar, verwrongen van strijd en pijn;
maar als de wind die zelfzucht opjaagt valt
zal de menschheid in rechte vrije stille
lijnen verschijnen: haar ware gestalt.

VI

De stilte der natuur heeft veel geluiden
en is toch vol van rust voor ziel en zinnen
die druppelt zacht en ongemerkt naar binnen
tot in ons hart een zilv'ren toon gaat luiden
gelijk met haar. Als we dan weer beginnen
te denke' aan wereld-dinge' en ze te duiden
merken we dat een kracht, als die van kruiden
in ons gekome' is en ons kalm doet minnen.

Er zijn nu veel, die dit geluid nooit hooren;
zij missen het aandachtige en het teere
als wie als kind geen moeder heeft gehad.

Maar de tijd die komt zal menschen weer leeren
gelukkig te zijn onder haar akkoorden
en drijven uit hun bloed de koorts der stad.

VII

De najaarslate zon, een bleek gestraalt
schiets flauwe weldaad schuin door 't roestig hout
op weg en wand'laars, en het kleur-ontvouwd
herfstland, tot waar een dunne wasem dwaalt.

Blijer gaat en staat al wat ademhaalt
om dien blij-dag in 't jaar, November-oud;
dat hemellicht, zwak-lachend blauw-en-goud;
die lucht, die zijig zacht langs leden sjaalt.

Behaaglijk poozen vrouwe' in buurtgepraat,
droog-op en helder klinkt de bijl in 't bosch;
't vee graast van 't laatst versch maal de weide ledig.

Zacht laat de zomer alle dingen los;
door dorre lane' als door een open straat
blinkt het verschiet weer, uitgestreken vredig.

VIII

Kleine paden sling'ren over de heide
en komen aan op de hutten der armen:
zij zijn de eenige die zich erbarmen
over 't verlatene van wie hier lijden.

Op de heide zwerven de maagre schapen
zij zoeken blatend naar een nieuwe streek
van milder kruid en waterrijke beek;
honden en herders zijn vermoeid en slapen.

In de hutten zitten de menschen neer
als schapen die niet weten waar te weiden;
hun gedachten zwerven over de heide
maar vinden geen uitweg en keeren weer.

De hutten en de paden scheemren heen,
na deze komt weer een andere heide,
menschen sterven na 't vreugdloos leven-lijden
and're aanvaarden 't en alles blijft een.

Heide verliest zich in de zee; de zee
verliest zich in de lucht; en in de wijde
kringen van menschelijke last en lijden
de doffe ellend' van deze armzaalge stee.

IX

Onder lampen te zitten met de zijnen
samen vereend in een verteederling
die de stugge en diep-gegrifde lijnen
herroep'lijk schijnen doet en zielsgering.
Dan zingt het bloed, dan voeden zich de fijne
tallooze vezels met bevrediging;
ik voel de nieuwe wil verslappe' en kwijnen
door 't sterker geuren van herinnering.

Zoo is het goed, zoo verinnigd in stilte
wentelt de wereld als een vreemde bleeke
planeet: geen stem dringt uit haar sferen door.
Morgen, of straks reeds in de zuiv're kilte
der nacht, zal zij dien brozen kring weer breken
en dit verdwijnen doen in mist gen gloor.

X

Weer komt de wintergrimme wind
gehare' over metalen zeeën,
het dorre blad snerpt over 't grind,
't gele raakt los en warrelt naar beneeën.

De warme tinten waaien dood,
't goudvleuglig volkje vlucht in korven,
nog weinig dagen, buiten avondrood
en stalen waatre' is alle kleur gestorven

en winter slaat zijn klauw in 't lijf
van d' arme, koude en honger 't scheuren;
d' elbogen slap, de hersens stijf
wachten de werkers bij gesloten deuren.

Zij oefenen geduld, geleund
aan ijs'ren hekke', op kade en pleinen
en door de doffe hoofden deunt
hunner kleumende kindren hong'rig dreinen

XI

O winter, zal niet anders dan
leed-heugnis van u overblijven,
en als de dorre vloek van een oud man
uw wee verluiden' en daadloos henendrijven?

't Warm weefsel hoopt zich in de winkelkast,
de zwarte kolenstapels groeien;
een reuzenhand houdt z' aan den oorsprong vast
en verbiedt hun verborgen vuur te gloeien.

Drommen dwalen door d' avond-lichte stad,
met brandende oogen die nergens aan raken;
hun lange honger mag zich zat
snuiven aan geuren die hem feller maken.

Is tusschen deze en 't goede een streep,
een toovergrens getrokken door gedachten?
neen, zij verstarren voor den greep
van sterke, wreede, en zeer reëele machten

XII Moeder van visschers

Bij een teekening

Zie mij: mijn mond verleerde vroeg te klagen
mijn oog is strak gelijk een winternacht,
berusting heeft mij jong den staf gebracht
waarmee ik klim naar het eind mijner dagen.

Ik ken geen hoop, ik heb nooit iets verwacht;
zonen en docht'ren baarde ik om te dragen
wat ik zelf draag; toen z' onder 't hart mij lagen
heb ik, om hunnentwil, veel droefs gedacht

Soms groeit iets in mij op in grim'ge nachten
wanneer mijn zonen huiv're' op barre zee
maar daagt de morgen, ben ik het vergeten;

dan is mij of hun jonge hoofde' iets weten
te blij voor mij, of die hooplooze vreê
met mij gaat sterven en dat niets-verwachten.

XIII Oude arbeider

Bij een tekening

Aan de tafel des levens was het dringen
zoo ruw, zoo fel, dat men mij buitenstiet;
ik riep u, dood, maar gij antwoorddet niet,
en ik moest gaan, als zooveel andren gingen

u zoeke' en vond u, want wie vindt u niet?
maar was 't niet hard dat ik naar u moest dingen
terwijl mijn oogen reeds den schaduw vingen
en wind mij tegenwoei uit uw gebied?

Geleid mij nu, mijn vriend, langs 't donker pad
naar dien grot waar ge woont, waar geen ontkomen
aan is, geen uitgang voor wie haar betrad.

Ga voor mij uit, o dood, tot gindsche boomen
bereikt zijn, waar ge, vreemd lachend, met loome
vingers mijn ouden dorren hals omvat...

XIV

In 't nacht-uur dringt een volte aan achter d'oogen:
de wereld-dingen die opving het brein
wier beelden door den dag maatvol bewogen
woelen dooreen, willen gesust niet zijn.

Gedachten schiete' uit diepe verte en flonk'ren
als sterre' in 't ruim van winterstrakke nacht;
ik bid slaap, mijn heete oogen te omdonk'ren
maar hij dient andrer bede en geeft geen acht.

Dat is de wraak der groot-machtige krachten
op 't enkel-wezen dat ook kracht wil zijn;
zij jagen 't moe en war met schrik-gedachten
aan hun storme' en verwick'ling, eigen klein.

Wie worst'len wil met hen, een eenzaam sterke,
ontkomt uit hun kwellende greep niet meer:
z' ontwortle' in hem het geloof aan zijn werken
slaan hem in wanhoop soms of waanzin neer.

Ons die verbonden elkaars werk verlichten,
klare daad zet van duister denken vrij,
deren zij eve' in korte nachtgezichten,
wanneer het morgent vaagt hun rijk voorbij.

XV

Wij zaten stil, een talrijk volk, te luist'ren,
en zochten naar de waarheid, zij aan zij;
soms kwam hartstocht der rede licht verduist'ren;
onzeker en als blind bewogen wij.

Maar als de stofwolk die die wind opjoeg
neergedwarreld was, en wij in geklaarde
luchten h aar weer op de toppen ontwaarden
waar ons gejaagd hart d' eersten weg naar vroeg,

merkten we blijde en verbaasd ons dichter
tot haar genaderd in 't omsluierd gaan:
onze duizenden werd het lichter
om 't hart, lachend zagen wij elkaar aan.

Fragmenten

I

De avond brengt den werker de bevrijding.
Hij drijft zijn lichaam door de koele lucht
en vindt zichzelf weer, als na een scheiding:
gezegend zij des avonds gouden vrucht.
Want als hij nederzit, niets wil dan rust
klaart een venster der ziel zich voor de bode
van god: een vrouw verschijnt hem, wier geboden
zijn wegen zullen zijn en al zijn lust.

Het is of zij hem wenkt en noodt te stijgen
in eene boot die voor hun voeten wacht:
haar vaste hand omklemt en steunt zijn eigen,
de lijn van 't land verliest zich in den nacht,
de riemen scheren 't water als twee vlerken;
een groote wind verheft zich uit de zee
die brengt de zilte geur der vrijheid meê
en in zijn hart begint een drang te werken.

Een voorgevoel van vrijheid grijpt hem aan
en door zijn aadren ontwaakt als een morgen
de begeerte al haar wil te verstaan;
maar in haar blik blijft hem nog veel verborgen,
en nu voelt hij zijn drang te klein en zwak
zijn ziel gelijk te maken aan de hare;
en nu spreekt zij tot hem met hooge klare
woorden, alsof de sterrenhemel sprak:

‘De wereld wentelt als een vreemde bal
waarop een wreede wil u wierp te lijden;
bergt zij geen kracht, die u verlossen zal?
brengt zij geen went'ling die u zal bevrijden?
Zij bergt ze wel, maar gij verstaat ze niet;
haar licht brandt voor u door een walm verduisterd;
buig u over haar als een man die luistert:
haar diepte zingt een bemoedigend lied.’

Het is hem, of een groote vloed komt drenken
de kleine beek, de kleine stroom van moed
die nooit verzand is achter in zijn denken
maar niet aanzwellen kon, door niets gevoed.
Door hare woorden ziet hij als door reten
wat zoo onzeker heeft gemaakt zijn gang;
en nederknielend buigt hij zich voor lang
over de diepe waatren van het weten.

Zijn moede oogen waken in de nacht,
aandachtig buigt het bleeke hoofd bij lampen
over de boeken, die veel zwaars bevracht.
En in den geest verliezen zich de dampen:
zooals een maan, aan wolkenfloerse' ontzweefd
stralend klimt aan den winterlijken hemel,
zoo rijst in hem, uit nevel en gewemel
een klaar beeld der wereld waarin hij leeft.

II

Als de mijnwerker diepe en donkere schacht
verwisseld heeft voor gezegender streken
waar winden ruische' en 't licht der zonne lacht
en wolken in hun vlucht van vrijheid spreken,
dan wischt hij zich van handen en gelaat
de smet der donkre wereld daar beneden
en vol behagen sluit hij om zijn leden
de zuivre plooiën van een rein gewaad.

Ook gij hebt lang in diepte uw werk gedaan;
smetten der groeven die ge zijt ontstegen
hangen uw hart, hangen uw hart nog aan;
nu waait een wind uit hooge heemle' u tegen,
een lichtstraal kust den drempel waar ge op staat;
de sombre onreine wereld laat gij achter:
maak dan uw hart, mijn kind, reiner en zachter,
vernieuw het als bergwerker zijn gewaad.

In schaduw van den dood

I

Naar bloemen bukte ik op bezonden grond
toen een schaduw aanvloog, die hem verkilde,
zoo diep en doodlijk, dat mijn wezen rilde
van een huivring die het nooit ondervond.

Ik hief de oogen; waar straks niemand stond
stond nu een vrouw: ook om haar lippen trilde
de vreemde schaduw, maar haar rustig-milde
trekken zeiden dat zij geen angst doorstond.

‘O vrouw, vroeg ik, wat was dat?’ - ‘Schaduwval
des doods,’ zei zij; en in de vale stilte
kromp mijn hart samen of het werd gesnoerd.
‘Wijs mij een pad dat uit zijn rijk wegvoert,
ik kan niet aadmen in die sombere kilte’ -
‘zijn schaduw’, sprak ze, ‘ligt nu overal.’

II

‘O Smart’ bad ik, - want nu herkende ik haar -
‘is er geen dal waar hij niet boven hangt
en geen ontkomen; help mij dan, mij bangt
meest om mijn eigen zwakheid, help mij maar
dat uw gelaten en gerust gebaar
mijn onrust en siddrende angst vervangt;
géén vreugd, maar sterkte is 't die mijn hart verlangt;
leer mij uw sterkte, ook al valt zij zwaar.’

Toen knikte zij en bukte en zocht en vond
en reikte mij een bloem, zwart-rood geschubte
die daar ontloek in schaduw van den dood.
‘In 't bittere is kracht’ sprak zij en ik verstond
den zin en nam de bloem die zij mij bood
en dronk van 't sap dat uit den stengel drupte.

I

Er troont geen eeuwige gerechtigheid.
Boven gedachte en daad welft zich geen klare
bewuste wet, alle' openbaar in 't zware
offer dat ieder onrecht eischt. Er strijdt
met de rechtvaardigen, tegen de sterken
geen god die ze beschermt achter zijn schild;
geen plannen zijn gefaald, gestort geen werken
omdat gods vergelding zóó heeft gewild.

Boven ons hoofd blijven heemlen gesloten;
geen stem ontketent het: 'mijn is de wrake,'
als recht vertreden wordt, onrecht verwint.

Hemel en aard zien toe, prijzen noch laken
want ja, alles geschiedt naar vaste groote
wetten onwankelbaar, maar zij zijn blind.

II

Van een oppersten god verhaalt de sage
hoe hij Walhal zijn hemelsch rijk verloor
en heerschappij over de wereld door
dat hij de trouw brak en schond de verdragen.

Dichters hebben ons in een gouden gloor
zijn ondergang verbeeld en doen weeklagen
om hem, maar met een innerst welbehagen
der ziel, omdat verderf moet volgen voor

wie trouw verbreekt, opdat de wereld leve.
Maar nu zijn onze harten vol geraas
en blind van twijfel, want een nieuw gebod
wordt met letters van bloed op aard geschreven:
de trouweloze triumfeert, en dwaas
wie trouw houdt, want hem treft en breekt het lot.

III

Historie boekt 't relaas, het smarten-rijke
van meenge klasse en menig volk, wiens helden
ten strijd ginge' en hun vijanden niet telden,
want voor recht, zeiden zij, moet macht bezwijken.

Zij vielen. De heerschezucht der meesters kwelde
als voren 't volk; machtige wereldrijken
rezen omhoog op vrijer volken lijken
en van een loop des rechts valt niets te melden.

Dat dit zoo is, geeft menschelijke dingen
den wrangen bijmaak waarvan zwakken klagen
dat hij de zoetheid des levens vergalt
en wekt als een valsch licht in troeble dagen
den lach die het snikken terug komt dringen
als machteloos verzet zich in ons balt.

IV

Daar ge ons dus niet van boven komt regeeren
en wij toch schreien als gij wordt veracht,
Gerechtigheid, wat zijt ge als een begeeren
en drang dien wij zelf hebben voortgebracht.

Die u ontkennen, hadden u gedacht
een kracht van boven-menschelijk beheeren
maar dit zijt ge niet en u kan niet deren
wat zij, van wat niet is, hebben verwacht.

Ons innerst leven zijt ge, uw geboden
schiep onze groei en wie ze schendt zal lijden
geen wraak uitwendig, maar schade van binnen;
geen God handhaaft u, maar wij zijn de goden
die uwe kind'ren prijzend binnenleiden
in een Walhalla van vereerend minnen.

V

Een kind zijn hart is vol verborgen beven;
hij weet niet wat die gloed, die drang beduidt,
maar in den nacht strekt hij zijn armen uit
van liefde en weent naar het geluk te geven.
Dan, groeiend, overstelpt hem het geluid
der wereld met galm van een ander streven:
dit volgt hij, en van nu af gaat zijn leven
om zelfswil, totdat zijn ziel weder ruit.

Dan weet hij troostloos wat hem wijsheid dacht
zoo lang, en vol berouw, maar vroolijk tevens
ontpuint hij 't oude spoor, tot op een nacht
hij weder voelt dien kinderlijken gloed,
dien kinder-drang, maar met de winst des levens:
hij weet nu wát dat is, en waarom goed.

VI

Holland gij hebt zwellende wolken-stoeten
uit verre hemel-velden aangevlogen,
gij hebt horizonnen, zacht omgebogen
van oost naar west zonder eenmaal te ontmoeten

lijn die ze snijdt; en wijd-gespannen bogen
van stranden en van zeeën om ze henen
gaand tot waar zij met heemlen zich vereenen
die uw schijn van oneindigheid verhoogen.

De lijnen van uw land en van uw water
wekken in ons onpeilbare gedachten
verlengen zich tot eindeloos begeeren.
Onze oogen proeve' iets groots en daarvan gaat er
een trek van grootheid door ons geestes-trachten
en zijn wij thuis in grenzelooze sferen.

VII

Maar streven wij naar stoffelijk vertalen
waar blijft de weidsche onbepaalde baan?
Op een eng veld dat nauwe grenze' ompalen
vindt elk geringe ruimte en klein bestaan.

Alle dingen raken elkaar hier aan,
de voet mist afstanden om in te dwalen
en geduchte schokken van ginds herhalen
zich als het lichte slingren van een kaan.

Het leven scheidt genoopt zich eigen maten,
't is hier verdwergd als een kruidsoort in kloven
en weet niet meer, anders te zijn geweest.
Weg is de grootheid die we in waan bezaten
zoodra we ons deel dragen van 't menselijk sloven;
Holland ge biedt geen ruimte als aan den geest.

VIII

Eens woudt ge uzelf met forschen ruk bevrijden,
- jong waart ge en jong-zijn kent berusting niet -
planken verbondt ge en dreeft op hen de wijde
zee in en zongt over waatren een lied

van ruimer leven; maar de greep der tijden
vatte en verbrijzelde uw plannen als riet:
van toen af Holland schrompelde uw gebied
en d' adem van grootheid week van uw zijde.

Van toen af zijn uw beste en waardste zonen
gehinderd door die vreemd-doorvlochten maten
waarvan d' een ze spoorde, de ander bond;
en aan hun liefde voor het groote schoone
in u schudde somtijds een woedend haten
wanneer hun wil zich weer geknotwiekt vond.

IX

Wel drukken ons uw dompige atmosferen,
wij lijden Holland maar ons dreigt geen dood;
wij vullen onze longen naar begeeren
met zuiverder lucht in een waarlijk groot

rijk waar ook onze lichamen verkeeren
in een werkelijkheid die zich ons ontsloot
weidsch als uw droomen, en met vollen stoot
blazen we haar in uw' stilstaande meeren.

Eenmaal zal daarginds opstijgen een wind
en over de grenzen die u omsnoeren
zijn golven van geluk en schoonheid slaan:
Holland welk verschiet zal u opengaan
welk gevoel van bevrijding u ontroeren
wanneer het broederlijk leven begint.

X

Mijn arme kameraden, menigmaal
drukte die ellende ook op ons kwijnen;
in uw oogen, flauw opziend tot de mijnen
lag haar vloek en over de doodsche zaal

en deed het grootsche trachten arm en schraal
en dor onze bloeiende hoop verschijnen;
ik worstelde om trots haar de zeeke lijnen
van vreugd vast te zetten maar vond geen taal.

Want uit uw hart moet slaan de vonk van 't vuur
als een verwachting, een begin van leven
die inslaat en bij ons verwekt een vlam.
Maar dan scheen 't sintels, waar geen gloed uit kwam;
het was of grijze nevels rond ons dreven;
zoo sleepten wij ons voort door 't avond-uur.

XI

Makkers de helderheden zijn niet vele
maar toch hebben wij heugnis van een paar
toen de dingen die zwak make' en verdeelen
voor ons verwonnen lage' en niet meer waar.
Toen een wil steeg uit ons, als geuren naar
omhoog van bloemen, recht-op op hun stelen:
nog voelen wij door heel ons lichaam streelen
welk geluk wij dan vonden in elkaar.

Wij waren saam en voelden blijde, blijde -
was het de hoop die daagt of was het meer?
Verwachting brandt en hoop verbergt begeer
en twijfel maakt bezorgd haar zoetste tijden;
wij dronken u, broederschap der bevrijden
en zonken even in uw zalig meer.

XII

Dagen zonder kroon zijn die van verwachten
alleen. Van ijde droome' als van benauwde
geuren doortrokken heeft hun laat-berouwde
ledig vergeefs het beste deel der krachten
verteerd. Hoeveel ontroeringen zij brachten,
de ziel heeft niets daarvan overgehouden
dan wat herin'ring aan zegen en koude
en diep, beschaming over daadloos smachten.

Want het hunkren der ziel en enkel lijden
laat al haar schoonst vermogen ongebruikt
en geeft van strijd de matheid, niet de vreugd;
en slechts de liefde die tot daad ontluikt
beitelt in iedren dag den manlijk-blijden
leefspreuk, dien te herlezen 't hart verheugt.

XIII

Troostelooser verging geen winter zeker.
Met klamme handen en angst-drogen mond
wachtten wij kwijnend in een licht onzeker:
naar morgen rekten wij onze ziel wond.

En toen het morgen werd, en lichter, stond
daar voor ons Smart, ze droeg een diepen beker;
'drink', sprak ze, en wij dronke' en vroegen, bleeker
na iedre teug: nog meer? - 'ja tot den grond.'
Nu is hij ledig en wij zien den kroon
schittre' op zijn bodem en al wat wij leden,
al wat meetrilde en leed in iedere spier
heeft weer versterkt den vasten, zuivren toon
waarop wij onze daden, onze zeden
stemmen willen, en kan 't zijn, onze lier.

XIV

De vreemde weldaad van weer stilte ligt
waar strijdgeluiden lang den haat vermeerden;
mensen bij wie langzaam bezinning keerde,
gaan onzeker, met afgewend gezicht

langs wat vernield en bloedig werd verspreid
in de razernij die ze had gegrepen
en zij weten de heugnis nu te sleepen
zwaar met zich mede door den levenstijd.

De teere plant van menschelijk geluk
ligt dor en zwart onder puinen die rooken
en de levens-wegen zijn afgebroken
als brugge-stompen, neergebrand en stuk.

Geleidelijke groei en gang der dingen
is uiteengerukt in geweldig scheuren
en wat daarvoor geweest is, draagt de kleuren
van zachte hemelsche herinneringen.

Maar de ziel is te mat, hieraan te raken
en wil de rust alleen, en wil vergeten,
en zich bezinnen hoe de bloemen heeten
die de paden nog geurig kunnen maken.

Huisgenooten vinden elkander weer
en sluiten zwijgend op de woeste hoeve
den kleingeworden kring, maar niet de droeve
leegten schrijnen en doen het ergste zeer.

De vreemdling heerscht, en beveelt over 't land,
verzet het oude en breekt het lang-gewende:
hij neemt bezit met oogen en met handen
en wroet begeerig in het fonklend zand.

Zij dragen 't strak, of ze den dwang niet merken,
en zwijgend, naar den bruik van hun geslacht;
maar druk, die zwakken doodt, schept in die sterken
grooter samenhang en gedrong'ner kracht.

De akker schreeuwt om hulp van menschenhanden:
schudt af de droefheid en bereidt het veld!
de ploeg-hoef dreunt, en in de harten zwelt
het zoet bezit van de getrouwe landen.

De vaadren wonnen wat thans dienstbaar is
op wilde beest- en mensch; de vaadren wonnen
in strijd op leve' en dood die horizonnen:
waar zij verschenen, kromp de wildernis.

Nog zijn de horizonnen als te voren;
het eig'lijkste is ongerept gebleven;
zij hebben deel aan onvergankelijk leven
en voelen zich tot u, natuur, behooren.

Ootmoedig stroomt de zang in avonddaal
die vreugde wijdde en droefheid hielp dragen;
het licht wordt fijner en in d'onverslagen
standvast'ge harten fluistert hoop 'eenmaal'.

Gebroken kleuren

I

I

Dingen worden en zijn terzelfder tijde;
zoo menschen ook: 't oud weze' en 't nieuwe dragen
zij beide in zich; botsing dier tweeën klagen
z' als zielstrijd uit, die thans velen doet lijden.

Maar in 't schrille licht van strijdvolle dagen
weigert het oog dit subtiële onderscheiden;
'Sta hier, sta daar!' klinkt het parool der tijden,
wee, wie het niet kunnen of wille' of wagen.

't Is wel: trekt lijnen zoo, stug en onsmijdig,
nooddoend tot strijd, maar ziet 't Leven daaronder
verschiet' in duizende gebroken kleuren.
En onze waarheid is geen waarheid zonder
't beeld van dit saamgestelde en tegenstrijdig'
dat eerst aandoenlijk maakt verblijde' en treuren.

II

De dag verjoeg den dag
het jaar sloot aan bij het jaar;
hun lange snoer is gewonden
door mijn dun en grijzend haar;
en o mijn dagen waar bleeft ge
en wat is er met u geschied?
ge liept door mijn vingers als water:
ik dronk u, maar proefde niet;
ik reikhalsde naar uw komst
als een meisje naar een feest,
en wat valt van u te zeggen
en van wat ge voor mij zijt geweest?

Menigmaal zag ik natuur
als een dier dat een sprong gaat doen
diep-ademend stilstaan
en dan uitbreken in groen
en bloei storten over de wereld,
dan spande verwachting haar koord
in mij, en ik werd als een beker
die gevuld wordt over den boord.

Zoo vol vreugde was ik, en meende:
'morgen zal ik weten waarom.'
Maar morgen kwam en ging
met leege handen, stom,
en liet mij achter, hunk'rend
naar den nieuwen dag en zijn vrucht...
Zoo verdroomde ik mijn jeugd zelfzuchtig
omhelzend leege lucht
en zoo rijpte ik tot vollere jaren.

Wat wrocht de verandering
in mij? was het een mensch of een boek
waar ik 't eerste licht uit ving?
ik weet niet, maar ik weet dat ik merkte
mijn geest braak en ledig; klein
de horizon van mijn gedachten,
nietig de vreugde en pijn
van mijn hart, en daarnaast het groote
wat voor mij niet had bestaan:
de wereld van ernst en arbeid...
en ik mocht binnegaan.
Ja toen begon ik te leven,
toen de bloesem van jeugd was verdord,

want de ziel is hierin gelijk
aan een bloem die geen vrucht wordt
eer de lieflijkheid van haar gestalte
vergaan is: en zoo met mij,
het getoover van daagraad was heen
en de morgengeur voorbij
toen de vrucht in mij ging zwellen
maar toen wist ik dit niet, want het scheen
of de nieuwe wil en de nieuwe bewustheid
een golf van jeugd schoot door mijn leên...

Ik kende de vrouwe-gedachten
dwalen om den man en het kind
ze schenen zoo vreemd, dat ik lachte,
ze schenen zoo banglijk blind
te zwermen rond dit eene; -
dat opzien, half schuw half blij,
dat groote zorgen om 't kleine
een poppenspel leek het mij
en ik dacht: hun zielen kwijnen,
ze weten zelf niet, wat ze zijn;
zal ik er bij staan en 't aanzien
kennend de medicijn

en dit nieuw geluk behouden
voor mij als een dief zijn buit?
ik voelde beetre begeerten
en zette mijn stem wijd uit
roepend 'zijt ge hierin bevredigd?
er is nog een ander bestaan'
luid riep ik het in hun leven
dat velen mochten verstaan.

Zoo roerde ik in stilstaande waatren
en wekte den slapenden kring:
ik was bij de eerste werkers
in de kille dag-schemering
en ik vond wat zij vinden: wat anders,
dan twijfel, en wrangen smaad
van hen waar het hart zich naar opent
Zoo leerde ik geduld en maat
en leerde afstanden meten
want ja, iedere droom komt waar
maar we hebben te vaak vergeten:
voor het leve' is een eeuw als een jaar.

In de haast en hitte van 't dagwerk
groeiden mijn krachten; ik ging

mijn weg in de groote wereld
en voelde bevrediging
en heimlijke trots. Langzaam
en vol sloeg mijn polseklop
als van een sterk man. - Maar wat
welt voor mijn oogen op
en wat kropt in mijn keel? wat anders
dan het oud leed dat zich mengt
in de heugnis der dagen die waren.
Zoo zeker als zeewind brengt
het zilte voor tong en lippen
met de frischheid en kracht van de zee
komt dit bittermondend bekennen
met het zoet herdenken mee.
Ik leed het zoo vaak en zweeg:
nu lijd ik het nog eenmaal luid
om andren die lijden te reiken
de troost der gemeenzaamheid.

Eens zat ik in zeldene stilte
van zomer; de avondwind zweeg,
er was een rust zoo volkomen
dat elk schepsel er deel aan kreeg;

de eilanden aan de luchtzee
bleven roerloos staan:
het leek of men dingen hoorde
die men nooit had verstaan.

Toen voelde ik in mij een rijten
of iets zich losmaken wou
en als een dier dat kreunt
in een hoek van honger en kou
zoo kreunde iets diep diep onder
in mij, ver van daglicht;
zoo eenzaam als dit was geen wezen,
nooit zag het een menschegezicht;
en dit was de ziel van mijn ziel
en was het binnenst gevoel
dat wist niet de vreugd van den strijd
en leefde ver weg van 't gewoel
en ver van de bewustheid
en mij werd of 'k sinds jaar en dag
aan den buitenkant dwaalde van 't leven
en hunkrend naar binnen zag.

Dat heb ik niet meer verloren
en altijd was het weer
als armelijk ture' aan een venster
en binnen is 't licht blank en teer...

Eens zag ik een vrouw op den drempel
van een hut in avondzon staan,
zij speelde met haar kindje
en moedigde 't lachend aan
- want het probeerde te loopen -
en riep het, en lachte weer,
toen deed zij haar armen open
en knielde, het opvangend, neer.
En ja, ik zag den band
en zag het hart, open en zacht
als een bloem als een roos ontloken,
geurig... En in den nacht
voelde ik een handje op mijn borst
en een mondje dat dronk uit mij
en bezat u in droom mijn kind,
maar met morgenrood dreeft ge voorbij,
ik hoorde de merels zingen
in het koele grijze licht

en verwonderde mij hoe te tillen
den dag en zijn gewicht.
Vreemd dat de rook van een droom
hangt over den dag zoo zwaar...

Soms bracht het leven mij samen
met de vrouwen der volgzaame schaar
(zij wisten niets, voor hen was ik
de vreemde, moedige, die
durfde en deed boven hun denken)
ik nam hun kindre' op mijn knie
en beluisterde 't lied hunner dagen
maar verstond ik alles? er lag
een waas tusschen hen en mij,
een scheiding die 'k altijd zag,
en ik wist niet wanneer ze spraken:
toonden ze 't blijde niet
om mij niet afgunstig te maken
of heimlijkten ze een verdriet
en benijdden mij 't vrije en weten?
Maar hiervoor hielden we stil
want we ontweken elkaars diepste gronden
door een gemeenzamen wil.

Soms zag ik omwolkt en donker
den hemel van hun oog
en hoorde den druk der dagen
in de klank van hun stem die niet loog;
hun kinderen tierden en bloeiden,
zij zagen welk en mat
of moederschap iets verschroefde
en geluk iets geschonden had;
dan dwaalden hun oogen hongrig
naar verten buiten de sfeer
van de vreugd en 't leed hunner levens
en hun hand wierp oproerig neer
het naaiwerk en preste hun hart
en nam de mijne in dank
voor een woord dat ik gesproken had
en gewaand ijdel klank;
en ze zeiden: 'dat deed ons goed
ja er is nog een ander bestaan' -
dan zwegen ze, wij
zagen elkaar niet aan...

Er waren er onder deze
- ze hadden hun ziel nooit doorzocht -

waar bestendig uit diepte der wateren
iets borlend naar boven vocht.
Ze drukten het naar beneden,
ze hielden hun ooren dicht
maar wee het uur van dag of nacht
dat het flitste als bliksemschicht,
dat zij den jammer doorzagen
en schraal verwaarloosd staan
wat had kunnen bloeien een wondertuin:
dan was hun vrede gedaan
en niets van wat zij bezaten
vertrooste hun vol over dit..
Moet iedere ziel, dacht ik dan, laten
de helft van haar bezit
en uitgroeien naar een zijde?
Zoo scheen het, en klaar werd mij
de hand van een machtigen potter
formeert het hart als klei;
maar zoo, als geen vorm kan wezen
beker en kruik tegelijk,
is iedere ziel toegewezen
de sfeer van een eigen rijk.

Dan vlood ik naar het mijne
niet meer klagend om mij, maar eer
om hen, om wat zij derfden,
peinzend 'wie derft er meer...'

Ja wie derft er meer, en welken
wordt het beste geknot? -
ik peil mijn vreugde en hun vreugden
ik meet hun lot en mijn lot,
ik blader in 't boek van mijn leven
met een vreemd verwachtend gevoel
maar ik kan niet wedervinden
het blad dat ik bedoel
waar het schoonste op werd geschreven...
of bedroog mij een lange waan
en is 't eeuwig blank gebleven?

Ziet mijn dagen langs mij gaan:
hun eerbare koele gezichten
zijn schoon van zedelijk schoon
hun hoofden trots opgerichte...
maar ach! hun ontbreekt een kroon.
Zoo is het teerste bezwiken

iets zeer zachts mij toch ontgaan:
heet druppen de tranen tusschen mijn vingers
om die ik zoo dor zie staan...
O het schijnt wel schoon te leven
als de grenzen worden verwijd
maar het is geen geluk te komen
in een kentering van den tijd
en een vrouw te zijn geboren:
zij komt te vroeg of te laat
want een geur van 't verleden leeft
in haar hart die niet vergaat.
Zij voelt ongetelde krachten
om licht en vrijheid vragen
en ziet beloften schitteren
aan de kimmen komender dagen;
juichend vliegt ze daarheen
naar die nieuwe wereld waarin
ze zal staan als een bloem in licht
met geheel gezonden zin,
maar onverwacht staat ze stil:
't is als trekt daar terug een band
als smeekt een inwendige wil:

‘keer weerom mijn kind naar uw land’
dan zou ze alles willen geven
om veilig te voelen en warm
er is haar geen begeerte verbleven
dan naar een beschuttende arm...

O donkere diepten van tweestrijd!

Ze waren gelukkig en wijs
de vrouwen die leefden en zongen
als in een kooi een sijs;
zij baadden de rozige lijfjes,
zij traden luchtig door 't huis:
het werk hunner zorgende handen
hield hun gedachten thuis.
Zij leefden omhuifd als in schaduw
van den sterken den willenden man;
rank en blank en wat kwijnend
want hij zoog de kracht van de zon
in zich, en drukte zijn stempel
op hun elastisch gemoed
en kneedde als was hun gedachten...
Zij voelden beheerscht zijn, goed.

En gelukkig zullen ze wezen
als de tijd die nu scheemrend begon
klaar daglicht is, waarin elk wezen,
volgroeid, zich strekt in de zon;
wij kunnen die dagen niet denken
wij weten niet wat zal zijn
de bloei van een vrouwe-geslacht
met de moedige denkings-lijn
om de lippen, en in de oogen
geen spoor meer van slaafschen trant
en toch het aandoenlijk-bewogen
moederdier in stem en hand.

Wij staan nog zoover van den zegen,
het lijkt ons een schoon verhaal
maar we weten, onze levens bewegen
om het waar te maken, eenmaal...

Wèl hen die zullen weiden
in die volle verworvenheid:
zacht mogen hun dagen glijden!
maar dit zijn dagen vol strijd.

III

Vrouw die niet waart wat g' uzelf scheent te wezen
en van bevrediging 't zoet hebt gemist,
de zin die w' in uw taal verborgen lezen
is dat ge in uw kracht u hebt vergist.

Toen de bergkammen lokkend voor u rezen
van dat land waar ge den naam nauw van wist
leek alle lieflijks voor u weggewischt
in 't heemlijk dal dat ge verliet voor dezen.

Ge vloogt de steilte op, voelend als bevederd
en daglang liept ge onverschrokken voort,
rond u het rauwe en wilde en halfgekende:
maar toen schemering viel, die 't hart verteedert
laagt ge neer, weenend met gebroken lenden
van heimwee naar het land van uw geboort.

Gebroken kleuren

II

[I]

Hij dekt de oogen met de moede leden
en dekt de leden met de hand
'ik heb de wereld afgesneden
om te keeren tot een inwendig land.

Er is een tweestrijd door al mijn gedachten
ik word gemarteld door een dubblen wil,
nu zal ik dalen tot de diepste schachten
misschien is het daar schoon en stil.'

Hij proeft de krachten die zijn ik heid maken,
vindt in allen scheur die ze snijdt;
'daal dieper, daal tot waar ze raken
de gronden van uw wezenheid.'

'Mijn wezen is tot op den grond gespleten
hoe heel ik wat zóó ver begint;
wat heeft dit hart zoo diep uiteen gereten
dat het geen eenigheid ooit vindt?'

Zijn handen vallen, hij opent de oogen:
'nu weet ik wat mij weiflend maakt en zwak
maar niet waardoor: hier eindigt mijn vermogen'
zijn lippen beven en zijn stem wordt zwak.

Zijn oogen gescherpt door innerlijk nijgen
blikken de wereld vaster aan:
d' oorsprong waar hij vergeefs naar dook in 't eigen
vindt hij in haar ontstaan.

II

De heemlen plooiën donkerte overal,
t eenzame welft zich rond mij henen:
geen licht en geen geluid dan d' eendre val
van mijn voet op de steenen.

Maar zie aan d' eenen kim dien bleeken schijn
laag, lang-gerekt, géén licht van boven:
o Stad, zendt ge ons weer uw manend sein
op 't uur dat wij ons vrij gelooven?

Alnachtlijk hangt uw glans en ziet ons aan
en uw lichtvinger wenkt ons, om te komen:
wij wilden van u onbewust, bestaan,
maar dat zijn droomen.

O Stad, van krachten worstlend gekrioel
en knoop van zonden
wij proeve' u weer en uw levens-gevoel
bitter en zoet, door onze monden.

III

De tortels koeren in het dichtst van 't bosch:
hoe roerend zinkt in 't hart dat zoete dringen;
het maakt onzichtbre banden los
die de ziel bonden aan zorgzware dingen.

Nu kan ik duiken in diepte als weleer,
den parel lichten die mijn jeugd zag blinken;
de ziel dompelt zich in haar eigen sfeer
en wil verzinken.

Maar door de wereld jaagt, met snellen hoef
een bode die den versten hof kan vinden:
hij brengt den wil des meesters, kort en stroef,
hij blaast de rust naar alle winden.

IV

De hette van het leven en zijn geraas
dringt als op een marktplein in lijf en ooren;
rondom mij kruisen zich, achter als voren,
van veel rauwe stemmen 't verward relaas.

Mijn aandachtge zinnen voel ik vergaan:
neen ik wil niet in 't hart der wouden wonen,
maar is er geen plek waar ik kan verstaan
luiden tot één akkoord de barsche tonen?

Mij heugt waar als een hoog en fijn gegons
de dreuningen der stad getemperd suizen,
waar zacht zoemt zang van mensen en van huizen
om wijder parken groenende gazons.

Zóó leefde ik liefst: van uw geluid omgord,
maar niet in uw volten noch in uw razen,
waar mij uw groote stem gedempt geworden,
getemperd als een licht door grijze glazen.

V

Vandaag waait sterker de wind mijn heer,
hij buigt mij over
als een boom aan een stroom wappert mijn loover
tot de bewogen sfeer.

Verlangender jaagt mijn polseklop;
ja ik ben dood voor d' oude stille vormen:
wind van begeerte, neem mij op
en draag mij naar het land der stormen.

Wind van begeerte die mijn leden strekt,
draag mij heen op uw lichte riemen,
zooals een regenwolk die zeewaarts trekt,
zooals zaad dat op andren grond gaat kiemen.

Maar neen, ik ben geen wolk, geen zwervend zaad,
ik wortel waar ik werd geboren;
als straks de wind een weinig van mij laat
zal 'k staan, gekromd misschien, waar 'k stond te voren.

Hunkert ge naar d' oppersten windstoot, hart,
die u ontwortelt en tilt als een splinter?
één zwaai van vrijheid en ge valt verward
neer tot den eeuwgen winter...

VI

Wel ben ik soms zoo moe van uw geluiden
en van uw razen zoo gekromd
dat ik hunkerend spie van noord naar zuiden
of er niets anders tot mij komt.

Of er geen uitzicht is dan 't welgekende,
maar als een man die op een landtong staat
en niet terug wil, beukt, waar ik mij wende
uw branding, proletariaat.

Ik weet dat achter uw woelende muren
een stille spinster eeuw'ge draden spint,
maar uwer baren drang, hun rolle' en schuren
is al den horizon dien 'k vind.

VII

De groote stilgeworden wijzen
hebben niet in dien toon geleefd;
koel als een bosch, stil als paleizen
was de sfeer die hun stem omgeeft.

Een ster zond door den wrong der takken stralen,
een zoele wind stond op in 't zuid
en zulk een hand sloeg aan de teedre schalen
en maakte hun ziel vol geluid.

Laat zoo geheimzinnig het zoet gebeuren
mij geworden in mijmerij;
als ik beweeg is het of spiegels scheuren;
en het schoone beeld breekt in mij.

Stil moet ik en eenzaam verbeiden,
den stroom der wereld langs mij heen zien gaan
dan komt geluk, gelijk in verre tijden
glijdt het mij tegen als een zwaan.

Maar in uw volten voel ik niet 't bewegen
van binnenst leve' als een moeder haar vrucht;
ik luister of de liefste teekens zwegen
en merk alleen mijn eigen zucht.

VIII

Het zal zijn op een effen winter-ocht,
luw als een dal tusschen wind'gen gevouwen,
dan ben ik genaderd tot aan de bocht
waar wij niet verder kunnen schouwen.

Hoe vaak zal ik dat woord 'morgen, mijn hart,
de groote keuze' dan hebben gefluisterd?
ach, 'morgen' zal het nog zijn, dat verdort
op mijne lippen als de zon verduistert.

Bij iedre sprong der wege', als bij onraad
is het in mijn oogen schuw opgeblonken
en hoe dikwijls heeft mijn verschrikt gelaat
opgezien van uit diepste dronken.

Maar dan, zooals op een woudzoom een dreef
toeloopt en duikt in die diepzee van boomen
gaat de lijn van dit bevend dun geleef
in iets wijds donkers worden opgenomen.

Nog ééne felle flits voor mij: mijn baan
zendt tergend uit zijn ongewisse lijnen,
één kneep van hartzeer om wat ongedaan
en dan: verdwijnen.

IX

Ruik ik de reuk der bloesemende linden,
ruik ik de reuken waar ik eens van zong
toen zang en geur aanwielte' op alle winden,

dan glijdt een vroeger zoet over de tong
dan voel ik even de bekoring weder
die toen ik vol verlangen was en jong

lag over alle wezens, hemelsch teeder.
Zoete gevleugelde herinneringen,
geurwinden die, schoon lichter dan een veder,

zwaar van het liefs voorbijgeganer dingen
klapwiek om onze ziel, den ingang vindt,
en 't lang-geslotene doet open-springen -

ik groet u, die mij nadert wèlgezind
als eenmaal, maar ik weet het is verloren
dat u de man, gelijk de jongeling mint.

De geuren van den zomer zijn herboren,
zij brengen tijding voor wie tijding wacht,
bewegingen der ziel, binnenste koren;

mij hebben zij heugnis alléén gebracht;
het hart trilt bij de stem dier blijde boden,
maar vindt geen spraak en blijft binnenst-omnacht.

Als een speeltuig, waaruit de ziel gevloten
is, zwijgt, hoe vingertoppen vleiend teer
tot zoeten klank de stomme snaren nooden,

zoo drukt ge geene melodieën meer
uit mij voortaan, geurwinden, zoete roken
die mij liefkoozen komt gelijk weleer

want deze snaren der ziel zijn gebroken.

X

Ik heb den weg nimmer gevonden
die toch eenmaal elk menschen-leven snijdt
dien men kan volgen zonder vrees voor zonde
als een kind door moeder geleid.

God weet dat ik de woestijnlucht niet vreesde,
doornen noch diepten noch dieren van 't woud:
ik zocht naar alle winde', een vroeg-verweesde,
zoekend werd ik onmerkbaar oud.

Ik ben hij die steile ravijnen
beklom met zeker-snellen pas,
die iedren steen gemerkt heeft tot den zijnen
tot hij, verschrikt, andere teekens las.

Ik ging den bergweg met de ruige schare
mijn hand op hun schouder, als bij een vriend:
toen wij half-weg gestegen waren
zag ik ze klein worde' als een lint.

Nu sta ik hier waar alle wegen enden,
avondlijk groet mijn schaduw, spits en lang;
er is geen verder komen en geen wenden,
om mij heen suist een vreemd gezang.

Hier sterf ik met stomme verlangst in d' oogen
naar het pad dat bloeiend te voorschijn sprong
op een zomer-ocht, dat ik van den hoogen
heuvel afdaalde, zingend jong.

XI

Zij sprak; ‘open de ingetogen zinnen,
laat aandacht scheiden uit uw huis’;
winden en tegen-winden stroomden binnen,
het werd er vol van hun gedruisch.

Als de bij in bloemkelk dacht ik te vinden
in 't hart der dingen een stil paradijs
om hun zoet te zaamlen en voor beminde
mensen te puren tot de zoetste spijs.

Maar een hand verschoof de wijzers; een sterke
hand wees de ziel naar andere sfeer;
die ze dicht vouwen wilde, spant de vlerken;
die droomend neerzat, haast zich heen en weer.

Zij leerde 't schrijnen van den spijt, de zwaarte
van twijfel, 't omzien naar wat zij verliet;
maar boven alles uit leidt haar een klaarte:
alles dooft uit, maar d i e glans niet.

In schemer-uur overkomt haar te droomen
als van een vreemde van haar eersten staat,
zij denkt met liefdevol verteederd schromen
aan 't wezen dat niet meer bestaat.

XII

In de hutte' uwer zonen trad ik binnen
en brak met hen het brood;
wij spraken van het zware harde winnen;
zij die 't verhaalden werden wit noch rood.

Hier was het kalm en vroolijk, als een morgen
blozende van beloften klaar en guld;
ik zag in de harten niets zwaks verborgen:
zij waren tot den rand met moed gevuld.

Toen wist ik wat zij brengen, wat beloven,
boven de wereld welfde zich een boog,
eeuwen van schuld en vervreemding verstoven:
wij deden elkaar wel met stem en oog.

Dat was een schoon oogenblik te doorleven,
broederlijk-blijde of het niet anders kon,
als ééner moeder kindren, op de dreven
der aarde spelend in de zon.

XIII

Ik weet niet wie haar heeft gezonden
noch den weg dien zij kwam;
ik heb haar toen ik d' oogen hief gevonden
een keer van 't zinkend spel der vlam.

Maar ik weet, dat zij al zoo lang woont onder
mijn dak, zich warmt aan mijn haardvuur
dat ik vergat, hoe leven mondde zonder
haar blik, en hoe aandeed natuur.

Daarin brandt alle twijfel en verlangen
als vlam in glazen hulsel, suizend stil;
mijn hart weet als haar oogen mijne vangen
van onrust niet waarheen het wil.

Maar ik heb mij gewend haar stom begeeren
en hunkrend oog als van een wees
om mij te voelen: de gedachten keeren
tot den hoek waar zij neerhurkt, zonder vrees.

De dagen zijn geleden en gezonken
dat ik haar bad om heen te gaan
of niet opzag van het verglim der vonken
om haar bitterheid te ontgaan.

Ik denk dat zoo zij 't hoofd nu neeg ten teeken
van scheiden en vergeleë in schaduwrijk
ik armer voort zou leven want het steken
van haar donker oog maakt mijn dagen rijk.

XIV

Vaak zal mijn hart nog opstaan, sprekend: 'Gij,
wolk van mijn leven, wie heeft u gezonden',
zoo vaak als dansend bloed zorgloos en vrij
wil leve' en niet aan last van leed gebonden.

Ik weet dat zij tot het uur van den dood
niet heen zal gaan en ik blijvend moet lijden
de schaduw van haar blik vol harte-nood
manend, dat ik nooit te zeer mij verblijde.

Maar eens zullen de raadren zachter gaan:
dan zal ze uit schemer-vollen hoek oprijzen,
en naast mijn leger in 't breed zonlicht staan,
wanneer de klokke-vingers 't laatst uur wijzen.

Vreemd zal het zijn te zien wanneer dit hart,
een gebroken speelgoed, ophoudt te tikken,
hoe hare trekken, lang van twijfel-smart
verstoord, zich tot een kalmen vrede schikken,

en laatst getril van leeflange onrust
om de hoeken van haar mond is geweken,
zoodra zij mijn marmerlippen gekust
en langs mijn wassen slapen heeft gestreken.

Met glimlach en gebaar van alles wèl
zal zij mijn liefsten, weenend om mij, groeten,
en de plooiën van haar kleed zaamlend, snel
en onhoorbaar heengaan op geestes-voeten.

XV De dag zal zijn

De dag zal zijn blink als een watervlak
en de stad zal vol geflits van gouden seinen:
in middagbrand komt dan, een donkre vlak,
de drom opdringen door de straten, naar de pleinen.

Vreemd zal dat donkre glijde' in al dien gloed
zich windend naar 't stads-hart als naar zijn haven,
de staatge huizen zullen voor den stoet
dicht doen hun deuren en hun pracht begraven.

Daar buiten flikkren d' oogen als een toorts
vol wisselenden schijn, de slapen haamren,
terwijl die andren, helderziende als in een koorts
van vrees, een bleek woord preevlen in hun kaamren.

Als voor verborgen kloof of waterdiep
schrikken zij op voor d' onverwachte keuze
want of een god dien dag scheidsrechter schiep
davert de lucht rondom van onverzoenb're leuzen.

Wit laait het groote hart des volks; dat vuur
verdamp't alle twijfels die nu verlammen,
een nieuwe deugd vernieuwt onze natuur
als ijzer staal wordt door den doop der vlammen.

Onder het wereld-krake' en fel gevaar
komt een geluks-woord op de lippen bloeien:
'Broeders: de kloven zijn gedempt: ziet daar
onze levens tot één stroom samen-vloeien.'

Zal het niet heerlijk zijn om zoo te gaan,
zoo rein, zoo gaaf, en bij geheele volken
de nieuwe wereld als een zilver-maan
rijzen te zien uit licht-omrande wolken?

In d' opgang van die blijdschap, in die blos
van jonge broederschap mag hij aansnellen
de norsche ruiter op het vale ros,
en, met een zeisenzwaai, ons vreugd'gen vellen.

Gebroken kleuren

III

I

Tienduizend slaven, zegt men, bouwde' aan eene
van Pharaoh's pyramiden veertig jaar,
steenbrokken sleepend; staaplend z' op elkaar:
door 't zware dragen stierven velen henen.

Wij richten op, van doode leem noch steenen,
maar van menschlijke wil en weten, zwaar
bef te hanteeren, eenen Bouw, die klaar
volbouwd zal staan, wanneer niet een dergenen

die thans werkt, leeft. En hoeveel jonge en grijzen
zonken al neer, sleepend door heete mulle
zandvlakte aan zulk een vracht, te zwaar voor hen.
Zij stierven stil en stemloos, andre vullen
hun plaats in en de hooge muren rijzen:
gedenken wij zacht de gevallenen.

II

Zijt ge daar eindelijk dokter?
Ik heb vandaag zoo verlangd
naar uw grijze vriendlijke oogen,
en de klank van uw stem, die nog hangt
door de zaal als een heldere warmte
wanneer ge er niet meer zijt;
ik ben wreevlig en norsch geweest gistren
en toen ge weg waart, kwam spijt,
maar daar binnen was worstling: dat zinken
weerstond ik, en nog iets meer:
ik wilde niet naar mijn leven zien
want ik vreesde de pijn te zeer,
en tobde mij af, om sterker
dan mijn gedachten te zijn;
zij gleden als langs een helling
en daaronder wachtte de pijn.

Maar vandaag in morgenschemer
werd ik wakker, mijn gezicht
naar 't venster en zag de dingen
opkomen in het licht,

zag hun vormen scherp worden en zuiver
uit den schemerhoek waar ik lag
in het ongerepte licht
van een nieuw-geboren dag.
Ik hoorde de stads-musschen tjilpen
in de dakgoot, ze schenen vlak bij,
en de koperen stem van een haan
kraaide dapper onder mij.
't Fijne licht en de zangrige stilte
vulden mijn ziel met glans,
ik durfde aan ieder ding denken
want ieder ding lag tot een krans
met andere dingen gewonden
goed, en schoon waar het was;
en ik zag den gang van mijn leven
als een storm door vensterglas
veilig van hem gescheiden
door iets onzichtbaar sterk...
Het was bijna geluk te liggen
in dat kalme gedachtenwerk;
ja den loop van dat vreemd-eigen leven
als van een boek de druk
te volgen en te verstaan

het was bijna geluk,
zoo vredig.

Ik zag de hoeve
waar het leven voor mij begon:
met den kop stil tusschen de pooten
lag de waakhond in de zon;
de emmers rinkinkelden vroolijk,
en achter de staldeur klonk schel
de stem van de melkmeid; door 't heete
gewemel van noen ging een bel
van 't hooge huis; mijn vader
kwam met sleependen gang
terug uit het veld; hij wischte
zich 't zweet van voorhoofd en wang.
Hoe trilde de lucht boven 't graan,
ik speelde blootvoets in het zand
tot moeder riep 'hier, wieg zusje',
zij gaf mij het touw in de hand...

Vreemd hoe iets komt in den mensch
wat eerst niet in hem was,
dat hij zichzelf ziet en andren
en zijn eigenheid kent in 't gewas

om hem heen. Maar wanneer begint
die groei, en wanneer wordt hij
zichzelf 't eerst bewust? hij weet het
evenmin als wanneer de wei
't eerst groen ziet na vaal van den winter;
zóó weet ik niet wanneer
het nieuwe in mij werd geboren
maar ik vind mijzelf weer
vreemd van het erf en de wei
en de dreef en koeplende laan;
als een nevel lag achter mij
dat onbewust bestaan.
Mijn beenen die hadden gedraafd
knie-diep door bloeiend gras
traden 't plaveisel der steden
met den haastigen vasten pas
van wie tusschen de staapling der huizen
zich heenwindt naar werk en doel
en 't gegons van de stem van veel menschen
meedraagt in zijn levens-gevoel.
Mijn oog dat de dingen gezien had
als boome' in een bosch zoo gelijk
kende ze van elkaar

en ordende elk in zijn rijk;
en mijn hart dat domlend geleefd had
als een stroom door het riet kruipt, zwaar
en traag, golfde op in gevoelens,
hoog sloegen zij over elkaar
en ik stond als blind in hun branding
en hoop en ongeduld
wiegden mij heen en weder
en dreven mij voort naar de schuld.
Er was een groote verwachting
gegaan van nabij geluk
over het land als een vloedgolf;
de ellendigen droegen het juk
niet meer stomp en gelaten
als een geesel die God hun zond
maar met een trillenden wrevel
om de hoeken van den mond
en een dwepende hoop in hun oogen
en in menige heete zaal
dronken z' avond aan avond den vuurdrank,
dronken zich dronke' aan de taal
die maakt vol wilde gedachten
en vol waanzinnig geluk.

Heet en koud liep een kracht door mijn lichaam
als kon ik met ééne ruk
de wankle wereld doen storten -
want ik was met veel andren gewekt
door de tijding die als een drachtige wolk
van land tot land verder trekt
maar ik wist niet meer dan die andren
en dacht, (en mijn makkers met mij)
‘morgen een opperste worstling
en dan is de wereld vrij.’
Ja wij spraken van vrij-zijn als morgen,
dwazen!

De tijd was wild,
in mij had moeder natuur
veel korrels gestrooid, luimig-mild
van onkruid en tarwe dooreen
misschien meer onkruid dan graan,
maar toen ik jong was, scheen 't anders.
Het betere zaad is vergaan,
en ik lees mijn oogst in den spiegel;
een gebroken man, oud en slecht;
maar toen droeg ik in mijn wezen
en in mijn gang, zoo recht

en elastisch, iets dat deed hopen
en dikwijls voelde ik mij vol
liefde voor iets hoogs, en ging open
naar goed, en mijn hart zwol
van schoone begeerten...

Weet ge

't nog, dokter, de eerste maal
dat ik u zag - en telkens
als ge binnenkomt in de zaal
zie ik u, zooals ge toen
binnenkwaamt waar ik lag
en u boogt over mij.

Er is

een tijd aan 't begin van den dag
dat alle mogelijkheden
schuilen in glanzigen mist:
dan komt het uur, dat de heerschappij
van zon of wolken beslist,
en dat was voor mij gekomen
toen ik daar lag; schoon ik dacht
dat mijn leven nog ging beginnen;
het was in het spoor gebracht
waaruit niets meer het kon tillen

en ik nog nauwlijks een man!
En als ik nu denk aan wat was
eer de wereld mij met haar ban
als met een vuistslag velde...
Wat wenkt ge? daarover niet
spreken? slecht voor mij? mij deert dat
niet meer, ik ben voor verdriet
lang dood, en zoo mijn stem trilde
dat was van medelij
om wie niet meer bestaat,
die jongling vol hoop, niet om mij,
niet om wat hier ligt te sterven.

Ik kan met een rustig hart
aan al wat geweest is denken
maar er is één ding dat smart...
Vreemd dat heugnis van verloren
geluk 't langst lijden doet,
als de moeder van een dood kindje
het droefst is, niet als zij moet
denke' aan zijn pijn en zijn doodgaan,
maar aan d' allerlaatste keer

dat het schaterend sprong op haar knie,
en dat niet verdraagt.

Alweer

stijgt uit het diep verleden
die bittere vloed over mij...
O scheiddag tusschen opgang en neergang
hoe blijft uw geur mij bij
krachtig na zoovele jaren...
Maar laat mij poge' of ik kan
de grauwe schim van dien dag
maken tot een levend man
dat gij hem klimme' over d' aarde
en hel aan den hemel ziet staan
als ik hem zag in mijn jeugd.

Ik was met een vriend gegaan
naar den heuvel waar men de zee ziet
tusschen groene kusten gevat
en de akkers en steeën der menschen;
en verweg, de schim der stad
met koepels en torens. Vlak voor ons
lag de scheiding van wei en bosch,
de tijd was 't zoet hart van den zomer

als in riggel naast riggel het gras
versch-gemaaid, rimpelt over de velden
die een teedere ooglust zijn
en de vochtig-zware geuren
dronken maken als wijn.

De nieuwe hoop brandde helder
boven ons als een heldere ster,
wij spraken van haar door den avond
en voelden alsof zij van ver
tot ons nader kwam; wij spraken
door de korte zomernacht
van haar, en voelden haar raken
ons aangezicht; en zacht
gebed tusschen geurige kruiden
onder 't groot oog der maan
sliepen wij op den heuvel
waar men de schepen ziet gaan,
glijdend op blinkende vlerken
over de blinkende zee
tot zij wegduiken achter
het loof eener groene steê.
We ontwaakten: de merels floten

hun heldhaftige wijs
in 't boschje rondom; van de aarde
vloeide weg schemering grijs
en wij zagen den hemel rozig;
ik heb hem nooit weer zóó gezien.

Toen voelde ik in mij roeren
klank en heerlijke melodien;
goudene droomen van menschen-
geluk en broedermin:
zingend daalden wij van den heuvel
en trokken de velden in.
En ik zag in mijn vriend zijn oogen
verrassing en vreugd te gelijk;
hij had geleerd in de scholen
maar nu maakte mijn weten hem rijk
want in mij brandden krachten van velen
en groeide de wil van het volk,
en ik dacht dat mijn leven ging zijn
onstuimig en schoon als de tocht van een wolk.

Toen ge kwaamt, was alles voorbij;
alleen met het warm-jonge bloed
van mijn lichaam dat zich strekte

om te grijpen wat groeien doet.
Voor het rusteloos lichaam
drie passen heen en weer
maar niets voor den geest en niets voor het hart
dan een troefle verlangen-sfeer.
Mijn hoofd vol verwarde beelden,
mijn hart één groot oproer, mijn handen
leeg - in de wereld niets
dan naakte aandringerende wanden
voor mij. O 'k benijd hem die zonder
de menschen kan leven, die staat
op zichzelf als een boom in een veld,
maar ik kan zoo niet: mijn aard gaat
naar de stem die zich paart aan mijn stem,
naar de hand die mijn hand grijpt,
grijpt, en bemoedigend vasthoudt,
naar den blik waar tot vrucht in rijpt
wat opkwam als zaad in de mijne,
naar heel het zich kruisend gebeur
en de zachte gemeenschap der menschen.
Tusschen hen en mij was de deur
gevallen: zij waren en werden
maar waren voor mij als niet.

Toen leerde ik de pijn van 't verlangen
naar wat de armste geniet,
naar het hoog geluid van een vrouw,
naar de lieve lach van een kind,
naar het zwijgend nabijzijn van mensen,
want de mensch is den mensch een vriend.

Zoo woonde ik in de woestijn,
die niet voor den mensch is gemaakt.
Ik had vol en begeerig geleefd,
ieder uur in 't hart geraakt,
en nu was de armoe te grooter.
Ik voelde dat een veer brak,
en de kracht van mijn ziel vloeide uit mij
als bloed, en liet mij zwak
en vol heftigheid; toen verloor ik
de vrucht van veel dapper bestaan
en kreeg de wond binnen-in
waaraan ik moest ondergaan...
Ik was verdwenen als een
waarvan is verwachting en hoop
bij hem zelf en bij andren; maar hoe
kwam ik terug! Ik sloop

de wereld binnen, ontzenuwd,
ik sloop door de straten heen.
Snel sluiten de golven zich samen
over den mensch die verdween:
het spoor van mijn stappen op aarde,
waar was het? uitgewischt
als de baan van een schip in de golven:
en wie baant het opnieuw?

Ik wist
mijn zwakheid nog niet: ik wilde
wanhopig weer omhoog
inhalen wat verloren was,
weer staan waar ik stond; en ik loog
mij voor van een nieuwe keer,
van nog kans en een beter begin,
maar de leugen verstierf op den drempel
van 't hart; want dat oog binnen-in
dat de dingen ziet komen van ver,
zag de schaduw al over mij
en een stem dieper dan denken
sprak 'voorbij, voorbij, voorbij'.
Ik lachte luid over hem heen,
en weerde zijn klank met mijn wil

maar ik hoorde hem in mijn droomen
en hij maakte mijn hart flauw en kil.
Neen vraag mij niet hoe het ging,
als ik denken wil is het of
ik val, eindloos val. als in droomen,
en alles verweg en dof,
en ik kan mij niets meer bezinnen
dan één plek van helderheid
die is lichtend daarbinnen
en daar zie ik heen.

Ge zijt
verwonderd, dokter, over
die krachtige lichaams-bouw,
de knokkige polsen en enkels
de borst als een vierkant gebouw,
en ge begrijpt niet, zegt ge
dat ik hier lig, ter nauwernood
halfweg een beklimmer des levens,
en een willige prooi voor den dood.
Maar al die kracht was schijn
en ging niet door tot het merg:
daaronder loerde zwakheid
als een hol loert onder een berg.

Dat was de vrucht der ontbering
in jeugd; van de ragge kleedij,
van het voedsel dat vult maar geen kracht geeft,
en de windbeet in wintertij,
van de laaizon die zuigt uit de botten
het merg en al 't vocht uit het lijf,
van het zwoegen tot men niet meer staan kan
en 's morgens ontwaakt, mat en stijf;
en van de nachten doorwaakt
in den fel bewogen tijd
dat ik dubbel wilde leven
om sterk te worden tot strijd,
en spellend de vreemde klanken
mijn weg door de boekwereld won
tot de letters dansten voor d'oogen
en het lichaam niet meer kon.

Onder schijnkracht, zegt ge, is de weerstand
van het lichaam wonderlijk klein;...
en zóó was het ook met de ziel...
Nooit ben ik zonder die pijn
geweest van heimlijke zwakheid
neen ook niet in jeugd. Wat ik deed

was als een brug over een poel,
daaronder borrelde 't leed
van een groote onvastheid, van nimmer
te hebben genoten wat doet
groeie als een plant in een siertuin,
gezond, van kruin tot voet,
gaaf, van schors tot kern:
de zorgzame hand die in jeugd
recht leidt, en inprent de richting
die de ziel levenslang heugt.
Neen ge begrijpt mij niet,
ge weet niet wat ik bedoel,
want ge kent dat leed der onvastheid niet
en dat wrak onzeker gevoel
dat men schuw poogt te verbergen:
geplaveid is uw ziel met rust
want lagen van wijsheid en weten
geniet zij kalm-bewust
maar in ons is alles vol gaten
en stort licht ineen...

Ik heb heel mijn leven honger
gehad naar de liefde van een

die zou spreken als van omhoog
en drage' in haar oogen het licht
dat wekt de goede gedachten
en de ziel houdt in evenwicht.
Gij weet waar ik het niet vond...
haar val ik daarom niet hard;
kon zij het helpen, het kind,
opgegroeid in dompig stadshart
als een plant in een zonlooze steeg?
Zorgen verstikten haar jeugd
en lieten geen ruimte in haar over
dan voor wat benepen deugd;
en als ik poogde te vliegen
en mij opgat met zwakken slag
hield zij mij angstig tegen
of doodde mij met dien lach...
Neen, ik bedoel geen verwijt,
maar o god dat het zóó moest zijn,
want ik was gegaan met den vorsten
had een teedre vaste hand mijn
hand maar gegrepe' en geleid,
en een zuivere adem gevoed
de vlam die in mij beefde...

zij was een steen voor mijn voet.

Dikwijls heb ik in oogen
van vrouwen een licht gezien,
hun vriendelijke handen bewogen
mij toe, of ze hulp kwamen biën.
Dan sprong mijn hart op en hoopte;
was het mijn schuld, dat mijn aard
bij velen iets zachts ontknopte?
Ik zag hun oogen besnaard
met gevoelens van mededoogen.
ik hoorde in hun stem zijn klank:
dan kwam er een wolk voor mijn oogen,
en ik voelde droeven dank
want al het oude ontwaakte
en wou niet worden gestild
als ik zag wat had kunnen wezen,
had het leven maar anders gewild
en mij maar anders gegrepe' en
langs gelinder paden geleid...
Het is nu niet meer droef te denken
maar het is geweest een tijd
alsof de hel in mij brandde...

en velen vat het toch aan
met teeder-behoedzame handen:
wat hebben zij daarvoor gedaan?

Niets volbracht voor mijzelf
en niets voor die andren vermocht;
wat doen zulken als ik was op aarde?
Ik heb lang antwoord gezocht
en dit is wat ik heb gevonden:
ik weet nu dat zij bestaan
om de kloof te helpen dempen
waardoor het volk moet gaan.
Wij hoorden de wekstem in jeugd
wij volgden vol drang en moed
maar te spoedig verschrikt was ons hart
te spoedig vermoeid onze voet.
Hoe kon het de steilte beklimmen,
dit ellendig, half-blind geslacht?
Wij vielen neer aan den rand,
en vergaan, waar de zon nooit lacht.
Maar volgende rijze' uit de schachten
en verlengen het bloedig spoor:
hun voet is gespierd, en hun stem

heeft een nieuwe klank voor ons oor;
wij liggen gekneusd, verloren,
in sombere rij aan rij;
wij kunnen hun stappen hooren:
zij komen... nu gaan ze voorbij,
verder dan waar wij vielen
hooger dan 't zwak wezen ons droeg...
wij toonden het pad sterker zielen
en dat is voor vroegsten genoeg.

Ja hiertoe diende mijn leven
en dit is de troost die ik won,
maar keer mij nu af van het venster, dokter,
en doe dicht dat gordijn voor de zon...

III

Zoo ligt ge nu in al uw zwakheid open
en ziet ons aan, verloren kameraad,
met hulplooze oogen, als om ons te nopen
tot het woord dat u rustig sterven laat;
het woord dat uw zwakheid, als bij het doopen
de zonden, van u wegneemt, en hen laadt
op der tijde' onrecht, en 't hard lot: dit hopen
scheen door uw droeve woorden en gelaat.

Wij richten niet. Hoevele als gij, bevangen
van zwakte, tastend naar een steunsel, vielen,
geen steunsel vindend, die niet meer opstaan!
Een deernisvolle blik voor u, een lange,
en dan: vaarwel; de tijd eischt lijve' en zielen
van staal, en wie ze mist, moet ondergaan.

Gebroken kleuren

IV

De slapende stad

Van schokkend geratel verdoofd,
niets dan de broze glas-wand
tusschen duistere kou en mijn hoofd
hollen wij voort over 't land
weg van de slapende stad
waar een bevend beeld mij van bleef...
De stemmen en lamplichte' en dat
kort-spanneend naar buiten geleef
hoe ver schijnt het alles voorbij...
en daarna de kou-strakke nacht
en de mannen, aan iedere zij
gaande naast mij als een wacht
stromplend door moddergaten
en menig bevroren poel.
Over verlaten straten
een verloren-dorpsweg gevoel
en de huizen in 't breed geplaveide
wegdonkrend aan iedere kant
laag, en eentonig gerijde;
niet van de stad, van het land...
Daar tusschen een ander gewas:
rijzend uit boven hen, hier en daar
met doode oogen van glas

een hoekige steenklomp hoogzwaar.
De huizen stil en dicht,
blind iedere vensterruit
flauw plekkend lantarenlicht
de duistere weg voor ons uit.
Is het stad, is het land waar hij henen leidt?
Hij buigt weer in zulk een als hij,
die boort weer door lange verlatenheid:
in de duistere kou jagen wij
de lijven vooruit door dit
ledig onheimlijk oord,
maar eige' in gemeenzaam gedachte-bezit
leven de zielen voort.
Zij dragen elkander aan
lief en leed van den strijd:
zoet is het snel verstaan
door lange gemeenzaamheid.

'Hier is de slapende stad.
Ringsom staat de aard bedekt
van 't armzalig bouwsel dat
zijn triestige straten trekt
en uitstraalt ver over het veld,

de sombere armoe-wijk
van drie maal tienduizend, beknelde
in een hooploos eentonig rijk.
Ieder huis nu een graf gelijk,
iedre straat een zerken-laan;
morgen vroeg, voor dagbreek
zal ieder graf open gaan.
In 't onzeker wintergrauw
sluipen een weze' uit elk huis,
hij weet tot welk gapend gebouw:
daar vangt aan wielend gedruisch.
Een macht bant zijn lichaam daar
door den schralen December-dag,
door blijde onrust van 't bottend jaar
door het schallen van zomerlach.
En schemering zet hem niet vrij:
die glas-oogen blind en dood
avond aan avond staan zij
te schitteren oranje-rood.
In donker sluipen elk terug
naar het somber armoe-rijk;
het graf gaat dicht achter hun rug:
de dagen zijn allen gelijk...'

De kou bijt vinnige beten;
voort jage' onze voete' op één maat:
'Makkers, helpt mij met uw weten;
ziet ge geen glans op 't gelaat
der slapende stad? Is er geen
hier en daar, die schreeuwend ontwaakt
of mompelt in droom voor zich heen
als een man, sluimrend aangeraakt
door een straal van de zon? - Het licht
wordt al middag-hoog en groot:
beweegt niets op hun aangezicht?
Is het de slaap van den dood?'

Klonk die stem zoo lustloos en mat
en stond strak dit bewogen gezicht?
'Hier in de slapende stad
hebben zich opgericht
drie-en-twintig? ... o zoet
is het stappen door duisternis
de hitte nog tollend in 't bloed
van worstling, en 't sterkend gewis
van groei tintellicht door de leên
vol vreemde gespannenheid

als wijkt daar voor zegen geen
zoo verre en lange tijd...
De staalharde nacht schittert hel:
hoog stralen de starren; omlaag
het fonkel-juweelen spel
van licht op de blinke sneeuwlaag.
En de stad is niet meer zoo doodsch.
Maar blind voor het starrig gestraal
stapt naast mij mijn gids en mijn loods
verloren in 't strijd-verhaal;

‘Plant zich wat verweg rumoert
langs de wijde lucht-boog
of diep onder d'aarde voort?
ik weet niet: ik weet dat men hoort.
Toen dan het sein ze bewoog
rezen en recht-stonden zij,
het broeder-woord, eerst nog bedeesd
dan vrij-luider lippend, als hij
die na lang ziek zijn geneest.
‘Een voor alle’, allen voor een’
o zot! door de starre lucht
klonk de klank tot anderen heen:

dit was 't eerste lente-gerucht'...

Maar lichtgloed door ruite' en beweeg
en geroes van stadsleven in nachtsfeer:
d' ellendige wereld, licht-leeg,
arm aan luid levens-begeer
die stad bindt aan land, maar opving
van stad noch land dat wat bekoort,
zij ligt achter ons, een vergeten ding
dat 't lichf-leven der stad niet stoort...

'Drie en twintig ontwaakt,
gewonnen voor broederschaps plicht -
heeft de daad hen iets blijder gemaakt?'
'Voor hen sloot de poort zich dicht
waar buiten loert honger-gevaar:
nog staan zij overend
- de stem wordt gefluister - maar
hoe lang nog: wat is het end?'

O, de wereld die ginder sliep!
ja er stijgt gemor van wat lijdt:
de slaap is iets minder diep

maar hoe ver nog van hellen strijd:
van willen gespanne' als een boog
van daden, als pijlen gereed:
en ringsom het land waar nog niets bewoog
als een land dat de tijd vergeet!
Noord en zuid. oost en west, wee, wee mij
de diepe slaap zonder gerucht
op Brabants akker en hei
van Brabants dorp en gehucht...

Maar bundlende lichte' in een rij
en een sfeer van gedurig gewoel
en een haastige hand en voorbij
't saam-sterke en steun-gevoel
en ik vaar in de eenzame pijn
om de slapende duizende', om
de weingen die worstlend zijn
en het toekomst-oog duister en stom...

'Makkers die blijft in den kring
hebt ge geen zekerte als groet
die stilt de bekommering
en de zorgzwaarte slinken doet?

Werp eer donker mij gansch verslindt
zulk een woord in mijn hunkrende geest
dat ik zijn troostend rytme weervind
in de dreuning van 't ijzeren beest' ...
Wierp een het woord in de nacht?
Vloog moedige taal van zijn tong?
Ik ving niet dan de schrille klacht
die uit koperen buizen sprong:
toen suizende stilte en de nacht
en dat half-ontwaarde land
dat half-begrepen geslacht
tusschen mij en de kille glaswand:
daar pres ik het gloeiend hoofd
en drijf weg op een duistere zee...
het raderdier dat de stilte klooft
voert mij al sneller mee
en het donkere land vliegt voorbij
als een schaduw die niemand kent -
maar de dreuning heeft een stem voor mij
'wat is het end, wat het end.'

Gebroken kleuren
V
In 't andere perk

Het jukbeen springend vooruit
in het wit breedkakig gezicht
elk moeizaam woord als gestuit
maar de tongval licht

en lieflijk van klinkers: een loot
van vredig naturen-tijd,
vreemd aandoend nu deze lang dood
in de woorden van strijd.

Maar om breede lippen zweeft
schaduw van lachen zacht:
ergens een ander leeft
die net zoo lacht

dien lach van bedwongen pijn
van een wonde held -
daar tusschen het zwijgzaam zijn
van wie zich niet telt.

Voor mij is de avond te gast
en om mij stroomt het volk in de zaal;
ik grijp ze en houd ze vast
met de macht der taal.

Dan ruischt de dank: in de voor
viel het zaad en zonk...
wij treden saam uit de sfeer
waar vrijheid vonk.

Een zwijgende stap aan mijn zij
in mijn hand bescheiden zijn hand:
dan treedt hij terug in de rij
en breekt het band.

Ons 't zoete ook in bittere kelk,
't vooraan en de vurende kreet;
maar achtloos voorbij gaat elk
langs wat zulk een deed.

Maar wat gaf hij dan voor licht,
en hoe won hij den lach van pijn?
Hij zag honger in 't aangezicht
voor uw werk en 't mijn.

Ja recht in het aangezicht
- vrouw en kind hingen hem zwaar -
maar hij bleef staan opgericht
met dat oud gebaar

van wie lange bekommernis
welwetend aanvaardt
willig te lijde' om wat is
alle lijden waard.

Ik weet niet wat hij droeg die daar gaat,
maar ik weet hoe hij won, maar ik zag
sporen in 't welk gelaat
meest in den lach...

Waarom zinkt mijn hart zoo neer?
Ik meende geen treurige wijs:
't offer is niet klaaglijk meer
voor wie kent de prijs.

Maar te staan zoo laag en zoo ver;
laag, en ver van het doel;
het te zien als door misten een ster
met donker gevoel;

maar te lijden in 't ondere perk,
alleenig, om kleinst gewin...
ik denk aan groot-heerlijker werk
half beschaamd van zin.

Gebroken kleuren

VI

De sterke

Nu brengt de tijd in 't eerste groeisel voort
een nieuw geslacht: gestalte', enkle, ontluiken
krachtig en gaaf, als eens in dichte struiken
de aard bedekken zullen met hun soort.

Zulk een troont voor mijn denke' en wenkt mij raad,
en tempert door de wisseling der dagen
mijn jagend hart: naar zijn gelijke slagen
reeglen mijn polsen, kan het zijn, hun maat.

Mijn makker boven mij, mijn kameraad
die ik hier opricht tot een stralend teeken
hoog over 't land, laat nu mijn woorde' uitbreken
en ranken tot uw schouders en gelaat.

Mijn makker heeft een ruim kloek aangezicht,
verstand welft zijn schedel schoon-rond en stil
tusschen zijn brauwen zetelt stel'gen wil
maar zijn oogen gieten een milder licht,

en van zijn lippen, vol en schoon gekruld
- gelijk een kelk hun breede stoute bocht -
stroomt klare spraak uit als een edel vocht,
breekt klare lach waarmee ze zijn gevuld.

Want hij heeft d'aarde lief, haar schoonheid: heeft
lief d'essens-van-leven die soms een man
in tone of lijne' of woorde' omtoovren kan
zoo dat veel andren 't voelen, schoon-doorleefd.

En heeft lief weten van de plant en 't beest,
en menscheziel en lijf, en van de starren,
zoo ver: hun diepe wetten iets te ontwarren
schenkt hem de rust waaraan zijn hart geneest.

Maar een ding heeft hij liever, en hij laat
schoonheid en wete' om dit als de jongling
zijn zusters, wanneer hij een blik opving
van de hartliefste, en als hij tot haar gaat

komt er een ander wezen over hem,
zijn gelaat gloeit als na een snellen rit,
van haar gewaagt hij, van haar ver bezit
altijd met een diepere konings-stem.

Zijn dag is strijd: hij stemt alle eedle krachten
op dezen toon: niet onbesuisd zijn moed:
hij richt de slagen wel-bedachtig, goed
lettend op al, en meest op 't onverwachte.

Want zoo hij viel weet hij werd veel verspild
en voelt altijd om zich wanneer hij waagt
den blik die naar het zoet des levens vraagt,
van al de mannen die hij dient tot schild

van al die vrouwen, zorgend aan den haard,
en van het onbewust onschuldig volk
der kindren; dikwijls gaat gedachte-dolk
zijn hart door 'val ik, wordt hun lot verzaard.'

En is het strijd dan dwalen door zijn nachten
bleeke moeders, kindren met smalle koon;
voor de spanning der dagen is zijn loon
het fel torment der twijfel-nachtgedachten.

Ik weet hoe hij wel wist dat alles lag
als op dansende schaal die steeg en viel
niet naar 't zijn hand, naar 't machtiger geviel,
en in 't onzeker uur dat kracht sloopt, zag

ik zijn blik vaster, zijn gebaar gewend:
hem aanzien deed mij denken aan een man
die zeewaarts drijft en zich niet redden kan
maar met koel wezen worstelt tot het end

dan d' armen kruist en wegzinkt in de zee.
Maar hij verzonk niet: zulke als hij bemint
het lot en heft ze hoog en houdt ze vriend
want voelt z' in iets zijn meesters, laat z' in vreê.

Zoo staat hij dan, blinkende maatvolheid,
bloem van het donker-levend volk, en vrucht
na eeuwe' aard-duister: langgespaarde kracht
die marde in schaduw tot den rechten tijd.

En heeft lijfsgratie en lust aan 't vol bezit
van alle sferen' en veel-begeergen zin,
als zij die leve' om zelfs-wil en hierin
zich groot voelen, maar hij heeft meer dan dit.

Want broedermin de kern waarvan hij leeft;
broederlijkheid die hem beweegt de wet;
en niet op ond're schouders die hij plet
maar ond're optrekkend stijgt hij, waar hij zweeft.

En liet achter zich d' engte, zwakheid al
en al de kleinte die nog schemrig hangt
in d' ondre donkert: als een brandglas vangt
hij 't stralen en krachtig als hoorn-geschal

heeft hij toch 't milde en de ruimhartigheid
der vreë van morge', of hij die altijd ziet
en midden tusschen storme' een rust geniet
als andre denken dat hij zwiept van strijd.

Want hij is half van morgen en dat glanst
heen door zijn weze' als door een ruit een zon;
brui gom der toekomst, en of hij haar won
heeft zij hem met veel lichts en liefs bekranst.

Daardoor draagt hij de zwaarte van den dag,
geen doode last die hem de borst benauwt,
maar als een man zijn kind tilt en 't hoog houdt
en nog adem vindt voor een ruimen lach.

Heil mijn' makker, heil zulke als hij die thans
opkome' aan alle transen, hier en daar
een licht in duistre velden: jaar bij jaar
nieuw-lichten rijze' en dichter wordt hun krans.

En driemaal heil den tijd die komt, want hij
zal zulke maken kleine- en middelmaat
op aard', en haar tooien met dicht sieraad
blij-wezens zonder tal; en allen vrij.